Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 14 август
ЯКШАНБА
№ 185 (4.381).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ МАЪҚУЛЛАГАН ТАШАББУС ИЗИДАН

МЕҲНАТ ТЎҒРИ БАҲОЛАНСИН

Алижон АҲМЕДОВ,
Қўрғонтепа районидаги «Савай» совхоз-техникумининг директори

Пахтачилик тарихини, шуҳратини таъриф-тавсифлашга ҳожат йўқ. У эл ва элатимизнинг қисмати. Нурли қисмат эди, лекин маълум йилларда хиралашди, аччиқ тақдирга, ҳатто маломатли касбга айланишига бир баҳя қолди. Севикли шоиримиз Абдулла Орипов ёзганидек:

Мабодо ўсимликка забон битса, албатта,
Пахта нави энг аввал ўзбекча гапирарди.

Пахтачилик шуҳратини ошириш ҳақида сўз бораётган экан, демак масаланинг моҳияти чуқур. «Қишлоқ ҳақиқати» газетаси саҳифасида Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз раиси, партия ва меҳнат ветерани, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Миразиз Рўзматов, Янгийўл шаҳридаги Меҳнат Қизил Байроқ орденли «Коммунизм» колхози раиси, партия, уруш ва меҳнат ветерани, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати, колхозчилар Бутуниттифоқ IV съезди делегати, республикада хизмат кўрсатган пахтакор Маҳмуджон Исматовнинг мақолаларини ўқидиму мувозанатим бузилганлигини ҳис этдим.

Умрларини деҳқончиликка бахш этган икки отахон раиски пахтачилик шуҳратини тиклаш хусусида шу қадар юраклари ачишиб рўй-рост гапни айтишаётган экан, демак, бу —республикамизнинг эртанги куни масаласи. Биздек ёшларнинг эса бундан четда қолишимиз мутлақо мумкин эмас. Зеро, пахтачилик эстафетасини қабул қилиб олаётганлар учун бу катта тажриба мактаби, тўғри йўлнинг давомидир.

Қўшиб ёзиш, кўзбўямачилик, тонна ва центнер ортидан қувишдан иборат сохтакорликни бир тарафга қўя турайлик-да, деҳқон меҳнатини баҳолашдаги адолатсизликка бир назар ташлайлик. Пахтакор йил давомида ишлаб бирор камига яраулик иш ҳақи ололмади. Орден, медаль ва бошқа мукофотлар эса... Бу ҳол меҳрга, ишончга, эътиқодга путур етказди. Меҳнаткаш кўнгли қаттиқ ранжиди.

Энди кўнгилнинг синган шишасини аслига қайтаришимиз керак. Бу осон кечаётгани йўқ, албатта. Энг муҳими — инсоннинг эркин, ижодий хизматини тўғри баҳолаш йўлига бурилдик. Қайта қуриш программаси мана шу ҳаракатга кучланиш бериб, тўсиқларни бирма-бир олиб ташлаётир.

Тан олиш керак: ҳозир пахтачилигимиз ночор аҳволда. Бир вақтлар оддий қўл меҳнати билан ҳалол, сидқидил ишлаб, қўшиб ёзмай кўзбўямачилик қилмай юрилганда оқ олтин шуҳрати оламга ёйилган эди. Энди-чи, ҳамма нарса муҳайё бўла туриб белгиланган планни ҳам бажара олмаётирмиз. Айни пайтда республика партия ва ҳукумати раҳбарларидан тортиб оддий сувчигача аввалги шуҳратни тиклаш ҳақида ўйлаяпти, мушоҳада юритаяпти, қайғураяпти.

Дангал айта оламанки, пахтачилик шуҳратини тиклаш мумкин. Албатта, бу ўз-ўзидан бўлмайди. Изланиш ва яна изланиш, самарали йўлларни қидириб топиш, баъзи эски андазалардан воз кечиш, хўжалик юритишнинг илғор усулларини жорий этиш, ҳаётга яқинроқ туриш, ўқ томирларни топишга интилиш ҳаракатимиз мағизига айланиши шарт.

Менинг назаримда деҳқоннинг эркин, ижодий хизматини тўғри баҳолашни асосий мезонга айлантириш жуда муҳимдир. Меҳнат одилона рағбатлантирилмас экан, шуҳрат ҳақида гап-сўз бўлиши мумкин эмас. Бригада ва оилавий пудратда чек системасини қўллаётганимиз шу борадаги дастлабки силжиш бўлди. Совхозимизнинг 6 та пахтачилик бўлимида шу асосда иш юритилаяпти. Оилалар ўз имкониятларига қараб 3 гектардан 23 гектаргача ер олишган. Ҳар бирида чек дафтарчаси юритилади. Деҳқон бир гектар ердан пландаги ҳосилни олса қанча даромад қилишини ҳозирдан аниқ билади.

Совхоз ишчиларига 19 гектар ерни ижарага бўлиб бердик. Маҳсулотни етиштириб топширгандан кейин совхозга ҳар гектар ҳисобига 3,5 минг сўм пул топширади. Ер самарадорлиги қанча юқори бўлса, ишчининг моддий манфаатдорлиги шунча ортади. Масалан, 10 минг сўм даромад олса 6,5 минг сўми, 15 минг бўлса 11,5 минг сўми деҳқоннинг ўзига қолади. Ижара пудрати асосида ишлаётганларни мунтазам назорат қилиш шарт эмас. Агротехника тадбирларини ўзлари вақтида адо этишаяпти.

Пахтанинг харид нархини оширишни ҳозирги кундаги энг долзарб масалалардан бири деб ўйлайман. Бусиз шуҳратни тиклаб бўлмайди. Фикримнинг исботи учун қиёслайман: сепиб қўйсангиз ўзи бўладиган ошкўкнинг килоси 2—3 сўм туради. Карамники ҳам икки сўм. Баҳор ёмғири билан далага чиқиб, куз қори билан уйга қайтиб етиштириладиган биринчи сорт пахтаники 60—70 тийин. Ёки бир гектар пахтазор самарадорлиги ўртача 2 минг сўм бўлса, сабзавотчиликда 10 минг сўмдан ошади. Инсоф билан айтинг: деҳқон қайси бирини етиштиришга меҳр қўяди? Пахтакор меҳнатининг одил баҳоланиши шуми? Агар пахтанинг харид нархи оширилса бу ғамхўрлик илгариги шуҳратни тиклаш учун қўйилган пиллапоя бўлади.

Иккинчи омил, айтиш мумкинки бош замин — тупроқнинг табиий унумдорлиги масаласи. Яқинда 50-60-йилларда совхозимизга агрономлик қилган Георгий Ивановnatural Камерселнинг «Кундаликлар»и қўлимга тушиб қолди. Зўр қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Унда ҳар бир майдоннинг табиий унумдорлиги таҳлил қилинган, чиринди миқдори аниқланган. Ўша пайтда умумий майдоннинг 30 фоизига беда, 58 фоизига чигит, қолган қисмига сабзавот, полиз экинлари жойлаштирилган экан. Пахтанинг ҳосилдорлиги 34,5 центнер бўлган. Ўтган 30 йил ичида ғўза салмоғи 82 процентга етди. Тупроқ унумдорлиги эса 2,5 баробар камайди, оқ олтин ҳосилдорлиги кескин пасайди.

Кейинги икки-уч йил ичида пахтазор салмоғини 74 процентга туширдик, бедани эса 25 процентга кўтардик. Яқин йилларда алмашлаб экишни тўла жорий этамиз. Бусиз пахтачиликни интенсив ривожланиш йўлига олиб чиқишимиз мушкул. Ерда етарли унумдорлик бўлмас экан, пахта ҳосилдорлигини ошириш, сифатини яхшилаш танглигича қолаверади.

Азиз пахтакорлар! Касбимиз оқлик ва покликни тақозо этади. Келинглар, ҳадеб минерал ўғитга ёпишиб олмайлик, уни меъёрида ишлатайлик. Ахир шу ўғитни тонна-тонналаб солавериш кўпчиб тургувчи тупроқларимизни гипсга айлантираётир, қовун-тарвуз, меваларимиздаги болу асални йўқотаяпти, баъзан заҳарга алмаштираяпти, сувларимизни булғаяпти, пахта толасини айнитаяпти. Ортиқча азот ишлатиш тола сифатини бузаётганлигини била туриб пахта тайёрлаш пунктлари лабораторияларига даъво қилиб чопишнинг нима кераги бор, ахир! Бунинг ўрнига тупроқ унумдорлигини оширайлик, ерни чириндига бойитайлик. Шундагина пахтачиликни янги, юксак поғонага кўтаришга мушарраф бўламиз.

Уруғчилик ҳамон муаммолигича турибди. Кейинги уч йил ичида бирор марта иккинчи репродукция чигитини экмадик. Кунимиз 3—4 репродукциядаги уруғликка қолган. Биринчи репродукцияда етилган чигитни экишни орзу қиламиз. Менинг назаримда уруғчиликка етарли эътибор берилганида «Тошкент—1» нави бу қадар тез сафдан чиқмаган бўлар эди. Сара уруғ деҳқончиликдаги ярим муваффақият ёки ярим ҳосил демакдир.

Пахта тозалаш заводларида чигит ҳажмига қараб сараланади. Баъзи уруғлик бўлиқ туюлса ҳам мағзи етилмаган бўлади. Бу ҳол эътиборга олинмаяпти ва бизни тез-тез алдаб қўяяпти. Бундан бир неча йил муқаддам мен Москвадаги Горячкин номли қишлоқ хўжалиги инженерлари институтида бўлдим. У ерда ихчамгина уруғни солиштирма оғирлигига қараб саралайдиган машинани кўрсатишди. Мен схемасини олиб келиб чигитни солиштирма оғирлигига қараб саралашга мослаштирдим ва унинг ёрдамида сара уруғ тайёрладик. Ҳозир шу машина Андижондаги «Коммунар» заводида катталаштириб тайёрланаётир.

Хуллас, уруғчилик хўжаликлари зиммасида ғоят масъулиятли вазифа турибди. Мана ҳозир йиғим-теримни бошлаш арафасида турибмиз. Уруғчилик хўжаликлари раҳбарлари ва мутахассисларига мурожаат қилардимки, барака топгурлар, уруғ бу — деҳқончиликнинг юраги, юракнинг соғломлиги учун курашинг. Ахир деҳқон уруғга хиёнат қилишни ор билади-ку! Майли, уруғлик планингиз тўлмасин, лекин барчани хурсанд қиладиган сара уруғ тайёрлаб беринг!

Пахта теримига тайёрмиз, десак бўлади. 5,5 минг гектар майдондан 16 минг 830 тонна ҳосил йиғиштириб олишимиз керак. Шунинг 10 минг 100 тоннаси машиналар ёрдамида саранжомланади. Бунинг учун 124 та тўрт қаторли машиналарни ремонтдан тўлиқ чиқариб, шай қилиб қўйдик. Тош-тарозилар ҳам тайёр. 6 минг 730 тонна ҳосил эса қўлда йиғиштирилади. Бунинг учун хўжалигимиздаги ҳар бир ишчи 3 тоннадан пахта териб бериши керак. Мавсум даври учун алоҳида тадбир тузиб, аниқ ҳисоб-китобларни чиқариб қўйдик. Хуллас, аввалги йиллардагига нисбатан кескин бурилиш ясаш ниятидамиз.

Инсон — мураккаб мўъжиза. Унинг қалби эса ҳамиша яхшиликни истайдиган сирли олам. У тўла мустақиллик билан эмин-эркин, ижодий ишлашга ўзида рағбат топса, меҳнати самарасидан ифтихор ҳиссини туйса, ундан баҳраманд бўлса, лўнда қилиб айтганда хизматининг роҳатини кўрса бор имкониятини ишга солаверади, истеъдодининг бизга номаълум қирраларини намоён этаверади.

Илгарилари социалистик мусобақа номигагина уюштирилар эди. Ўйлаб туриб уялиб кетасан киши. Беш кун, ўн кун қаддини букиб тонна-тонналаб пахта терган илғор теримчиларга беш ёки етти сўмлик мато мукофотга бериларди. Бу социалистик мусобақа эмас, оддий «қайраш» эди. Шунинг учун ҳам меҳнаткашлар бундай «мусобақа»нинг ғолиби бўлишни истамасдилар. Ахир бу инсонни камситиш эмасмиди!

Эндиликда моҳиятга яқинлашаяпмиз, меҳнатдан фахрланиш ҳиссини пайдо қилишга уринаяпмиз. Ернинг эгаси бутун тажрибасини ишга солиб ишлаяпти. Қанчалик кўп маҳсулот яратса, моддий манфаатдорлиги ҳам шунчалик юксалади. Мукофот ҳам шунга яраша. Ким яхши ишласа, пировард натижаси нақадар самарали чиқса, мусобақада ғолиблик туйғуси бўртиб пайдо бўлаётир.

Кадрларни танлаш, жой-жойига қўйишда катта силжиш бўлди. Бироқ хўжаликларга раҳбар танлаб қўйишдаги нуқсонлар тугатилгани йўқ. Бу — агроном, ҳосилдорликни кўтаради, бу — ветеринар чорвачиликни оёққа турғазади, бу — инженер, техникага кенг йўл очади, буниси экономист, ҳисоб-китобни жойига қўяди деган бирёқлама қараш ҳали ҳам мавжуд. Хўжаликка раҳбар қилиб сайланган киши ҳамма соҳанинг чуқур билимдони бўлиши керак.

Мен инженерман. Бундан уч йил аввал совхоз директорлигига сайландим. Анчагача калаванинг учини тополмай қийналдим. Мутахассислик бошқа, раҳбарлик бошқа эканлигини англадим. Илгари йўлим битта, ўзимга таниш йўл эди. Директорликда йўллар кўп экан. Аммо ҳаммаси асосий. Ўтган уч йил мен учун ўрганиш даври бўлди. Шу қисқа муддат ичида шуни англадимки, тармоқларнинг муаммолари бири-бирига ўхшамайди, бирининг қолипи иккинчисига тушмайди, биридан орттирган тажриба билан иккинчисига раҳбарлик қилиш мумкин эмас. Пахтачилик шуҳратини тиклашда бу омил ҳам ҳал қилувчи моҳиятга эга. Раҳбарнинг янглишуви минглаб кишиларни йўлдан оздиради. Шунга ниҳоятда ҳушёр бўлиш зарур.

1988 йил қишлоқ хўжалигида, хусусан пахтачиликда бурилиш йили бўлиши керак. Бу фикрни ўз шароитимиз, бугунги вазиятимиздан келиб чиқиб айтаётирман. Ерларимиз қаттиқ чарчаган бўлишига қарамай ўз эгасини топганлиги учун ҳам анча ардоқ кўрди. Бунинг устига об-ҳаво қулай келди. Ҳозир ҳар туп ғўзада 6—7 тадан бўлиқ кўсак бор. Августнинг охиригача уни 10—13 тага етказамиз. Яна бир ишончимиз шуки, ниҳоллар соғлом. Чеканкани бир ҳафтада тамомладик. Энг муҳими — совхозимизда 17 миллат вакиллари аҳил, кўтаринки кайфиятда меҳнат қилишаётир.

Олдимизда катта, ҳал қилувчи довон — терим мавсуми турибди. Ҳосилни ўз вақтида, сифатли йиғиштириб олишга қувватимиз етади. Планни албатта бажарамиз. Қолоқликдан чиқиб олиш бизнинг ҳам муроду мақсадимиз, ахир! Охунбобоевликлар ва коммунизмликлар ташаббусига тўла қўшиламиз. Пахтачиликда бир қадам бўлса ҳам олдинга силжиймиз. Бу шунчаки шиор эмас, мавжуд имкониятлардан келиб чиқаётган даъватдир. Қайта қуриш шароитида В. И. Лениннинг «Сиёсий шов-шувлар озроқ бўлсин. Интеллигентларча муҳокама юритишлар камроқ бўлсин. Турмушга яқинроқ турилсин» деган васияти асосида, ишлашга ўтган эканмиз, олға силжиш шубҳасиз рўй беради.

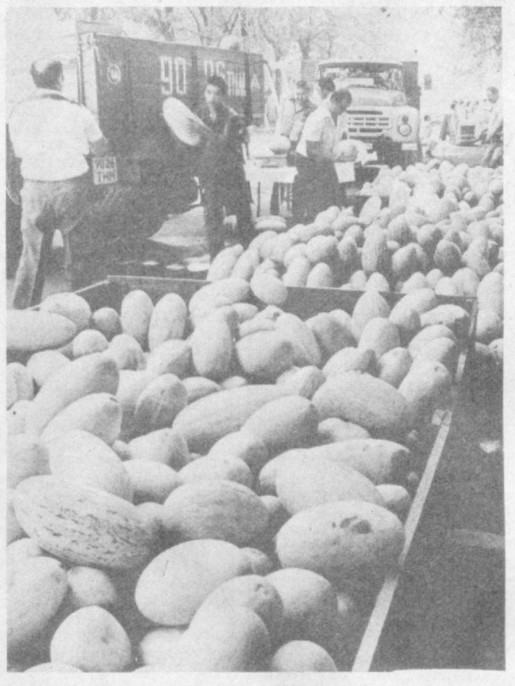

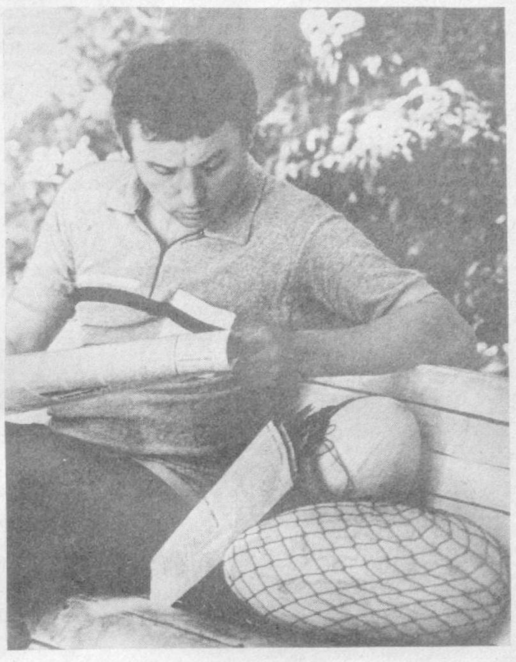

ФОТОРЕПОРТАЖ

Қовун сайли

Республика пойтахтининг Карл Маркс кўчаси ҳозир шаҳарликларнинг энг севимли оромгоҳларидан бирига айланган. Бу ер айниқса дам олиш кунларида одамлар билан жуда гавжум бўлади. Кўчада ёнма-ён қилиб қурилган ошхоналарда турли миллий таомлар тайёрланмоқда. Кеча бу манзилгоҳда қовун сайли бошланди. Сирдарё ва Жиззах областлари хўжаликларида етиштирилган, чўл тупроғи ва қуёш жазирамасида болга тўлган ширин-шакар қовун-тарвузларни тошкентликлар, пойтахт меҳмонлари мамнуният билан харид қилдилар. Қовун сайли бугун ҳам давом этмоқда.

СУРАТЛАРДА: қовун сайлидан айрим лавҳалар.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотолари.

Тюмень областида Ўзбекистон маданияти кунлари

Шодиёна этади давом...

ТЮМЕНЬ ОБЛАСТИ, НЯГАНЬ ШАҲРИ. («Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири телефон орқали хабар беради). Бу ерда Ўзбекистон маданияти кунлари катта муваффақият билан ўтмоқда. Республикамиз делегацияси аъзолари шаҳар бош майдонидаги доҳиймиз В. И. Ленин ҳайкали пойига гулчамбарлар қўйдилар. Бу маросимда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети секретари А. С. Икромов, бошқа масъул раҳбар ходимлар иштирок этдилар. Кеч соат 8 да эса Няганьдаги «Юность» маданият саройида Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунларининг расмий очилиш маросими бўлди. Халқ депутатлари Ханти-Манти автоном округи Совети ижроия комитети раиси А. К. Ушаков ўлка меҳнаткашлари номидан делегация аъзоларини муборакбод этди. У Ўзбекистон ва Ғарбий Сибирь ўртасидаги иқтисодий, маданий алоқалар йилдан-йилга мустаҳкамланиб, амалдаги интернационализмга хизмат қилаётганлигини фахр-ифтихор билан изҳор этди.

Республикамиз делегацияси раҳбари А. С. Икромов самимий меҳмондўстлик билан кутиб олганликлари учун сибирликларга чуқур миннатдорчилик билдириб, Ўзбекистон меҳнаткашларининг қардошлик саломини етказди. У Тюмень областида Ўзбекистон маданияти кунларининг ўтказилаётганлиги Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг миллатлараро муносабатларни ривожлантириш борасидаги қарорларини бажариш йўлида амалий қадам эканлигини таъкидлади.

Ўзбекистон ССР халқ рассоми, Ҳамза номидаги республика Давлат мукофоти лауреати Неъмат Қўзибоев Нягань шаҳрида очиладиган музейга ўзининг бадиий асарини инъом этди. Ўзбекистон ССР халқ артисти Шерали Жўраев раҳбарлигидаги группа санъаткорлари музика ихлосмандларига чолғу асбоблари тақдим қилдилар. Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети секретари А. С. Қодиров эса тюменликларга «Ёш гвардия» нашриётида босиб чиқарилган китобларни совға тариқасида топширди.

Тантанали маросим республикамиз санъаткорларининг катта программадаги куй, қўшиқ ва рақсларига уланиб кетди. Уч соат давом этган жозибали концерт йиғилганларни лол қолдирди, санъатнинг мафтункор кучи уларни сеҳрлаб қўйди.

Меҳнат коллективларида ёзувчилар, шоирлар, композиторлар, театр арбоблари, кинооператорлар, рассомлар билан қизғин ижодий учрашувлар бўлиб ўтаяпти. Беруний номидаги республика Давлат мукофоти лауреати О. Шарафутдинов, Ўзбекистон ССР халқ рассоми Н. Қўзибоев ва шоир Икром Отамуродов Красноленинскдаги бирлашмага қарашли 1-пармалаш ишлари бошқармаси коллективи билан учрашдилар. Улар республика ҳаёти ҳақида гапириб, ижодий режалари билан ўртоқлашдилар, янги асарларини ўқиб бердилар. Меҳмонлар ва мезбонлар бир-бирларига эсдалик совғалари тақдим қилишди. Бошқарма пайвандчиси М. Содиқов, инженер М. Лазарева маданий алоқаларни кенгайтириш юзасидан ўз мулоҳазаларини баён этдилар.

Ўзбекистон Композиторлар союзи правлениеси секретари, Ҳамза номидаги республика Давлат мукофоти лауреати Рустам Абдуллаев билан шоир Мирпўлат Мирзаев ижодий ҳамкорликда Нягань шаҳри ҳақида қўшиқ яратишди. Улар янги асарларини «Красноленинскнефтегеофизика» бирлашмаси ишчи-хизматчилари билан бўлган учрашувда илк бор ижро этишди. «Ёш гвардия» театри актёри Элёр Носиров эса спектакллардан монологлар айтиб, йиғилганларни хушнуд қилди.

Ғарбий Сибирь заминида Ўзбекистон маданияти кунларининг шодиёналари авж пардаларига чиқаяпти.

БОҒБОНЛАР АҲДИ

Чортоқ районидаги «Ленинизм» совхози боғбонлари мамлакат Озиқ-овқат программаси ижросига муносиб ҳисса қўшиб келмоқдалар. Ҳар йили эл дастурхонига кўплаб мева-чева тортиқ этилаяпти. Улар жорий йилда истеъмолчиларга 5 минг тонна маҳсулот етказиб бериш мажбуриятини олишган.

— Бу йил умумиттифоқ фондига 3 минг тонна, Тошкент шаҳри аҳолисига 500 тонна мева юборишни кўзлаганмиз, — дейди совхоз директори И. Исмоилов. — Ваъдани бажариш учун астойдил интилаяпмиз. Лекин тайёрлов идораси ходимлари ўз ишларини қайта қурмаётганликлари бизга салбий таъсир кўрсатаяпти. Маҳсулотни жойида қабул қилиш ҳақида кўп гап-сўзлар бўлди, бироқ бу амалга ошмади.

Хўжалик боғбонлари йиғим-теримни социалистик мусобақа асосида ташкил этишган. Меҳнат беллашувида Ж. Мирзаев бошқарувчилик қилаётган бўлим ишчилари пешқадам. Бу ерда 620 гектар боғ парвариш қилинаяпти. Шундан 517 гектари ҳосил бермоқда. Ишни оила пудрати асосида йўлга қўйган боғбонлар мевани сархил ҳолда истеъмолчиларга жўнатиш тадбирларини кўрмоқдалар. Бўлим коллективи бу йил 2.300 тоннадан зиёд маҳсулот тайёрлашга бел боғлаган. Айни кезларда шу топшириқни муваффақиятли уддалаш ниятида мусобақа тобора қизитилаяпти.

Э. ИСМОИЛОВ.

Совет—Афғон экипажлари учишга тайёр

Звёздний шаҳарчаси. Москва области), 12 август (ТАСС). Совет — Афғон экипажларининг иккиси ҳам «Мир» орбитал комплексига чиқиладиган космик сафарга тайёргарлик кўриш тўла курсини муваффақиятли тугаллади. В. Титов билан М. Манаров 1987 йилнинг 21 декабридан буён орбитал комплекс ичида меҳнат қилишмоқда. «Союз ТМ-6» космик кемасининг старти 29 августга мўлжалланган.

Ю. А. Гагарин номли космонавтлар тайёрлаш маркази бошлиғининг биринчи ўринбосари авиация генерал-майори А. Николаев Совет ва Афғон журналистларига шуни маълум қилди. У асосий ва дублёр экипажлар билан таништирди.

Икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси В. Ляхов, врач В. Поляков ва Афғонистон республикасининг граждани Афғонистон ҳарбий ҳаво кучларининг капитани А. Аҳад биринчи экипажга кирдилар. Иккинчи экипажда эса Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси А. Березовой, врач Г. Арзамазов ва Афғонистон республикасининг граждани, Афғонистон ҳарбий ҳаво кучларининг полковниги М. Даврон бор. Ҳар иккала экипаж, деб таъкидлади А. Николаев, бир хилда яхши тайёрланган, шу боисдан орбитага уларнинг қайси бири жўнаши тўғрисидаги узил-кесил қарорни Бойқўнғир космодромида давлат комиссияси қабул қилади.

18 августда экипажлар Бойқўнғир космодромига учиб кетиб, у ерда старт олди тайёргарлигини бошлайди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XI пленуми олдидан

ПИРОВАРД НАТИЖАНИ КЎЗЛАБ

Ленин йўли районидаги «СССР 50 йиллиги» чорвачилик комплекси коллективи давлатга 1.567 тонна семиз гўшт топшириб, тўққиз ойлик планни муддатидан анча олдин бажарди. Йил охиригача яна 433 тонна маҳсулот топшириш кўзда тутилмоқда. Бу ютуқларга эришишда оила пудрати асосий омил бўлиб хизмат қилмоқда.

Республикада хизмат кўрсатган чорвадор, Меҳнат Қизил Байроқ ордени нишондори Юсуф Бобоқулов ўғли Бахтиёр билан биргаликда йил бошидан буён 516 бош қорамолни сўқимга боқаяпти. Ана шунча молни кўнгилдагидек парвариш қилишга икки киши улгурмоқда. Фақат ҳамма иш вақтида, режа асосида бажарилса, бас. Ҳар бош молнинг кунига 450—500 граммдан семириши учун қатъий рацион асосида парваришлаш лозим. Юсуф ака эсини танибдики, чорвачилик билан шуғулланиб, бунинг ҳадисини олган. Энди қаватига ўғли ҳам қўшилди.

— Совхоз етарли миқдордаги озуқани вақтида етказиб берса бас, иккаламиз 600—700 бош молни боқишга бемалол улгурамиз, — дейди Юсуф ака. — Тўғрида, бу ерда кўпчиликнинг ўралашиб юришига ҳеч ҳожат йўқ. Битта тележка ёрдамида озуқа тарқатилади. Сув тайёр. Молхоналар вақти-вақтида тозаланаяпти. Нимасини айтасиз, ҳозир молхонадан чиқадиган гўнг ҳам ҳисоб-китобли. Совхоз қўшни хўжаликларга ҳар тоннаси икки сўмдан 3000 тонна гўнг сотибди. Олти минг сўм пулни ким беради, дейсиз. Биз йил бошида хўжалик билан 76 тонна гўшт етиштириб бериш тўғрисида шартнома тузган эдик. Йиллик планни аллақачон бажариб қўйганмиз. Давлатга 119 тонна семиз гўшт топширдик. Ҳозир 50 бошдан зиёд ҳўкизни келгуси йилнинг биринчи квартали учун сўқимга боқаяпмиз. Гўштликка топширилган қорамолларнинг ҳар бири ўртача 392 килограммдан тош босди.

Бултур Юсуф ака ўғли билан 345 бош қорамолни сўқимга боқишган эди. Молларни бир килограмм семиртириш учун пландаги 7,6 ўрнига 7,1 озуқа бирлиги сарфлашди. Шунинг учун ҳам бир центнер гўштнинг таннархи планлаштирилганидан етти сўм арзон бўлди. Ота-бола давлатга гўшт сотишдан хўжаликка 112 минг сўм даромад келтиришди. Фойда эса 27 минг сўмни ташкил этди. Оиланинг йиллик даромади — 14 минг 600 сўм.

Еултур фойдаланишга топширилган комплекснинг янги биносида цех партия ташкилотининг секретари Мусурмонқул Қурбонов укаси Товошар билан биргаликда 525 бош, Аҳмад Кўчаров укаси Баҳром билан биргаликда 488 бош қорамолни сўқимга боқишаяпти. Мусурмонқул Қурбонов оиласи парвариш қилаётган қорамоллар бир суткада ўртача 541 граммдан семирмоқда. Шу кеча-кундузда сўқимга боқилаётган молларга рацион асосида 5 килограммдан кўк беда, 3 килограммдан кучли ем, 8 килограммдан шелуха берилаяпти. Озуқа тарқатиш, молларни суғориш, гўнгни чиқариш тўлиқ механизациялашганлиги чорвадорлар ташвишини енгиллаштираяпти.

— Бизга биркитилган 525 бош қорамолни, аввало, оиламизнинг чорваси, деб қараймиз, — дейди Мусурмонқул Қурбонов. — Моддий манфаатдорлигимиз эса меҳнат натижаларимизга боғлиқ. Шундай бўлгач, илгаригидек кун ўтарга меҳнат қилиш хўжалик учун ҳам, чорвадор учун ҳам кони зарар. Яхши меҳнат қилган яхши даромад қилади, деб жуда тўғри айтишаяпти. Бултур семиртириш ҳисобидан 71,8 тонна гўшт топширдик. Тармоқдан 134,9 минг сўм даромад келтирибмиз. Озуқа харажатларини чиқариб ташлайдиган бўлсак, хўжаликка 27,9 минг сўм фойда келтирдик. Унинг 20 процентини бизга мукофот тарзида беришди. Жорий йилда эса давлатга 308 тонна семиз гўшт топширишимиз керак. Ҳозиргача 222,5 тонна маҳсулот сотдик. Топширилган қорамолларнинг ўртача тирик вазни 395 килограммданга тўғри келди.

Бу ерда 8 минг 700 бош қорамолнинг асосан оила пудрати асосида парвариш қилинаётганлиги ҳар жиҳатдан ўзини оқламоқда. Шуни таъкидлаш керакки, чорвачилик комплекси область хўжаликларидан ёш бузоқларни қабул қилади, ўстириб семиртиради. Топширилган гўшт ҳар бир хўжаликнинг ҳисобига ўтказилади. Муҳими — чорвачилик комплекси молини қабул қилиб олган хўжаликларнинг озу қасига мутлақо дахлсиздир. Шу йилнинг олти ойида комплекс чорвадорлари Гагарин райони учун пландаги 152 тонна ўрнига 181 тонна, Шеробод райони учун 105 тонна, Қумқурғон райони учун пландаги 29 тонна ўрнига 71,9 тонна, Денов райони учун 50 тонна, Ангор райони учун 70 тонна, Бойсун райони учун 90 тонна ўрнига 130 тонна, Ленин йўли райони учун юз тонна ўрнига 105 тонна гўшт топширишди.

Бундан тўрт-беш йил олдин хўжаликлар чорвачилик комплексига бузоқ топширишдан бош тортишарди. Жорий йилнинг олти ойида область хўжаликларидан шартнома асосида 2,5 минг бош қорамол қабул қилиб олинди. Йил охиригача яна 4 минг бош молни қабул қилиш кўзда тутилаяпти. Йилнинг биринчи ярмида хўжалик давлатга гўшт топширишдан 137 минг сўм фойда кўрди.

Ҳозирча комплекс камқувват хўжаликлар қаторида туради. Шунинг учун ҳам тармоқдан кўрилаётган фойданинг ярмини мол топшираётган хўжаликларга беролмаяпти. Рентабеллик ўн беш процентдан юқори бўлгач, фойда мол топшираётган хўжаликлар билан баҳам кўрилади.

Областдаги йирик чорвачилик комплекси коллективи бугун ўз олдига қўйилган вазифани муваффақиятли уддаламоқда. Чорвадорлар ўз ишларини Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси талаблари асосида ташкил этиб, эл маъмурчилигига салмоқли улуш қўшиш иштиёқида меҳнат қилишаяпти.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Мана бу хандон чеҳраларга боқар экансиз, жўшқин меҳнат завқи ва қувончини қалбдан ҳис этгандай бўласиз. Навоий районидаги «Нарпай» совхози сут-товар фермасида мусобақа ҳаракати кенг йўлга қўйилган. Унда тажрибали чорвадор Ася Усмонова бошлиқ коллектив пешқадамлик қилмоқда. Бригаданинг 6 нафар аъзоси бўлиб, уларга 145 бош сигир биркитилган. Маҳсулот тайёрлашда ой сайин яхши натижаларга эришилаётир. А. Усмонова 40 йилдан бери ўз касбини ардоқлаб келмоқда. У ёшларнинг яқин маслаҳатчиси ва меҳрибон мураббийсидир.

СУРАТДА: Меҳнат Қизил Байроқ ордени нишондори А. Усмонова шогирдлари даврасида.

Маҳсулдорлик озуқа даласидан бошланади. Буни яхши англаган Норин районидаги «Ўзбекистон» колхози макка жўхорикорлари астойдил меҳнат қилиб, баракали ҳосил етиштирдилар. Айни кунларда уни ўриб-йиғиб олиш қизғин давом эттирилмоқда. Колхозда бу йил 2.000 тонна силос бостириш кўзда тутилган. Дастлабки ҳисоб-китоблар ваъдага вафо қилинишидан далолат бераяпти. Маккажўхоричиликни ривожлантиришда оилавий звеноларнинг ҳиссаси катта бўлаётир. Ака-ука Ҳошим ва Йўлдош Мираҳмедовга 24 гектар майдон биркитилган. Улар ҳар гектардан 350 ўрнига 425 центнердан яшил озуқа етиштиришни мўлжаллаб туришибди.

СУРАТДА: комбайнчи Х. Ғаффоров, район агросаноат бирлашмаси раиси Х. Ҳотамов ва оилавий звено бошлиғи Ҳ. Мираҳмедов ҳосил салмоғидан мамнун.

В. МОЛГАЧЕВ ва Т. ҲАМРОҚУЛОВ фотолари.

ЧОРВАЧИЛИКДА ПУДРАТ

Мактубларни ўқиб

Озиқ-овқат программасининг муваффақиятли ижроси агросаноат комплекси асосий тармоқларидан бири бўлган чорвачилик соҳасидаги план ва топшириқларнинг бажарилишига, чўпонлар, сигирсоғарлар, бузоқ боқарлар, мутахассисларнинг ўз ишларини давр талаблари асосида тезроқ қайта қуришларига кўп жиҳатдан боғлиқ. Агар эътибор берган бўлсангиз, Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида озиқ-овқат муаммоларини ҳал этиш йўллари яна бир карра очиқ-ойдин кўрсатиб ўтилди. «Хўш, диққат-эътибор нималарга қаратилиши лозим? — деди М. С. Горбачев анжуманда қилган докладида. — Меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг ижара ҳамда бошқа самарали усулларини ҳамма жойда кенг жорий этиш—озиқ-овқат мўлкўллигига эришишнинг энг қисқа ва ишончли йўли эканини тажриба кўрсатиб турибди. Бу ҳозирги аграр сиёсатнинг энг муҳим бўғинидир.

Нисбатан қисқа муддатларда ҳосилдорликни ва чорва маҳсулдорлигини тез ошириш, меҳнат унумдорлигини анча кўтариш, нобудгарчиликни камайтириш ва яхши сифатли маҳсулотлар бериш мумкинлигини ижарачи ва пудратчи коллективлар ишининг якунлари исботлади».

Редакция почтасига келаётган кўплаб хат-хабарлар ичида чорвачиликни партия ва ҳукумат талаблари асосида ривожлантиришга интилаётган, ишлаб чиқаришга янги иш усуллари ва методларини дадил жорий этишга ҳаракат қилаётган хўжаликлар, бригадалар ва оилавий звенолар, ижарачи чорвадорларнинг иш тажрибалари битилганлари кўп. Киров номли совхозда жамоат чорвачилигини ривожлантириш, бу зарбдор тармоқни рентабелли соҳага айлантиришга жиддий эътибор берилмоқда, — деб ёзади Янгиқўрғон районидан Н. Холматов. — Бунда ижара пудрати қўл келмоқда. Ҳозир совхозда 115 та оилавий пудратчи ва ижарачилар чорва маҳсулдорлигини оширишга катта ҳисса қўшмоқдалар.

Жамоатчи мухбиримиз З. Истамованинг Нурота районидаги Ленин номли совхоздан ёзиб юборган мақоласида ҳам оилавий пудрат асосида иш олиб борилаётгани туфайли мазкур хўжаликда чорвачиликни ривожлантиришда катта ютуқларга эришилаётгани завқ-шавқ билан битилган. Ундан биргина мисол келтирмоқчимиз. К. Шомуродов бошлиқ оила 1.500 бош қўй ва 500 бош қўзини зооветеринария фани талаблари асосида, меҳнатни ташкил этишнинг оила пудрати усулида боқиб-парваришламоқда. Ўтган йили бу оила туёқлар сонини тўла сақлаб қолгани, пландан ортиқча жун топширгани, ем-хашакни иқтисод қилгани учун қўшимча 5 минг сўм мукофот олди. Шомуродовлар бу йил янада унумли меҳнат қилишмоқда.

«Нурота район партия комитетининг бюро аъзоси Ғаффор Обидов «Ғозғон» совхозининг пешқадам чўпонларидан, — деб ёзади журналист Шарбат Мухторова. — У беш йилликнинг иккинчи йилида 679 бош совлиқнинг ҳар юз бошидан 120 тадан қўзи олди. 443 бош соғлом ва дуркун қўзиларни наслга қолдирди. Бу йил пудрат усулида ишлаётган моҳир чўпон ҳаётида қувончли воқеа содир бўлди. Уни район коммунистлари Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига делегат этиб сайладилар. Ғаффор Обидов ҳозирги кунларда конференция материалларини чўпонлар ўртасида кенг тарғиб қилиш билан бирга ҳамкасбларининг юксак ишончларини самарали меҳнати билан оқлашга бор куч ва ғайратини сарфламоқда».

Газетхонларимиздан ургутлик М. Эшонқулов, қўшкўпирлик Ш. Ерматов, элликқалъалик С. Қурбонбоев, амударёлик Н. Тўрабоев, чортоқлик А. Асроров, избосканлик И. Отақўзиев, деновлик Ў. Бекмуродов, олтиариқлик Н. Ҳошимов ва бошқалар ҳам истиқболли иш усулларини ҳаётга татбиқ этиб ишлаш туфайли муваффақиятларга эришаётган коллективлар ҳақида ҳикоя қилишган.

Нуроталик З. Тожиева, бўстонлиқлик З. Масатов ва А. Тошметов, чироқчилик Б. Бобораҳматов ва К. Мўминов, избосканлик Б. Мавлонов, шаҳрихонлиқ М. Алибоев, Ф. Отажонов, поплик М. Маткаримов, сирдарёлик Э. Халилов, қўшработлик Х. Элмуродов, янгийўллик Ш. Абдутолипова, асакалик М. Шоназаров, советободлик Б. Маҳмудов ва З. Полвонова, урганчлик Г. Матмуродова, хўжаободлик Қ. Йўлдошев, косонсойлик Ю. Шарипов, қувалик У. Халилов сингари қишлоқ мухбирлари ёзиб юборган очерк, лавҳа ва мақолаларнинг қаҳрамонлари ҳам яйлов баҳодирлари — чўпонлар, бузоқбоқарлар, сигирсоғарлар бўлиб, уларнинг кўпчиликка ибратли меҳнатлари, жамоат ҳаётидаги фаол иштироклари қаламга олинган.

Масалан, муборақлик журналист А. Пардаевнинг қаҳрамони Чўли Қуллиевга чўпонлик ота касб. У қарийб ўттиз йилдан бери «Муборак» давлат наслчилик заводида ишлаб келмоқда. Қуллиев бошлиқ бригада 743 бош совлиқнинг ҳар юз бошидан 120 тадан қўзи олишга эришмоқда.

Жамоатчи мухбирлардан И. Рустамов Жарқўрғон районидаги «Коммунизм» колхози, В. Файзуллаев Навоий районидаги «Нарпай» совхози, А. Раҳматов Конимех районидаги «Шофиркон» совхози, М. Тангиров Шўрчи районидаги Мичурин номли совхоз, А. Нурматов Олтиариқ районидаги Энгельс номли колхоз, У. Бектемиров Денов район «8 Март» колхози чорвадорларининг озиқ-овқат мўл-кўлчилигини таъминлаш борасида олиб бораётган меҳнатлари ҳақида редакцияга ёзиб юборишган.

«Кейинги йилларда Сурхондарё области далаларида бир хил экинни такрор экавериш авж олди. Натижада ерлар чарчаб қолди, унумдорлиги пасайди. Шунинг учун ерларни алмашлаб экишга жиддий эътибор берилмоқда. Хусусан чорвачиликнинг асосий озуқаси ҳисобланган маккажўхори ардоқда. Буни Денов райони мисолида ҳам кўриш мумкин. Район хўжаликларида қарийб саккиз юз гектарга дон учун паҳлавон экиннинг серҳосил навлари экилган эди. Ҳозир маккажўхоризорларда иш қизғин. Бу юмуш билан 66 та коллектив оила пудрати асосида шуғулланаяпти. Райондаги «Октябрь 50 йиллиги» колхози, «Ҳазорбоғ» совхози, Шўрчи районидаги «Партия XXII съезди» ва «Октябрь 30 йиллиги» колхозларининг маккажўхорикорлари тўйимли озуқа етиштиришда тўпланган илғор иш усуллари ва фан ютуқларини дадиллик билан ишлаб чиқаришга татбиқ этишмоқда». — деб ёзади сурхондарёлик журналист Усмонали Норматов.

Маккажўхорикорларнинг беш йилликнинг учинчи йилидаги ибратли ишлари ҳақида қоракўллик Б. Эргашев ва Ш. Султонов, нишонлик У. Нарзиев ва И. Жабборов, боғдодлик Р. Ортиқов ўртоқлар ҳам ёзиб юборишган.

Ҳозирги кунларда республикамизнинг колхоз ва совхозларида қишловга тараддуд қизғин паллага кирди. Жойларда озуқа жамғариш отрядлари, махсус бригадалар тузилиб, камида бир ярим йилга етадиган ҳажмда хашак тўплаш учун кураш олиб борилаяпти. Бедазорларда ҳам ўримни энг мақбул муддатларда ўтказиш чоралари кўрилмоқда.

Бир қатор жамоатчи мухбирларимиз, жумладан ғиждувонлик Л. Мансурова, янгиариқлик О. Эгамова, Пахтакор районилик В. Қаландаров озуқа жамғаришда ўрнак кўрсатаётган кишилар ҳақида ёзиб юборишган бўлса, Н. Тоғаев, А. Раҳмонов, М. Бобожонов, Ё. Умаров, О. Саидов каби қишлоқ мухбирлари илғор сигирсоғарлар, уларнинг ҳаётлари, эришаётган қувончли кўрсаткичлари хусусида хат-хабарлар йўллашган.

Бироқ газетага юборилаётган айрим мақолаларда чорвадорлар қўлга киритаётган ютуқларни ифодаловчи рақамлар, фактлар келтирилса-да, муваффақиятга олиб келган омиллар, барчага ўрнак қилиб кўрсатиш мумкин бўлган янги иш усуллари, тажрибалар ҳақида лом-мим дейилмайди. Шунинг учун аксарият қишлоқ мухбирларимиз томонидан битилган мактублардан фойдаланишнинг иложи бўлмаяпти.

Редакция жамоатчи мухбирлардан юртимизнинг фаровонлиги, дастурхонимиз тўкин-сочинлиги йўлида зўр бериб меҳнат қилаётган заҳматкашларнинг ишлари ва турмушлари ҳақида ёзилган қизиқарли, ҳаяжонли мактублар кутади.

ЭКОНОМИКА ЯНГИЛИКЛАРИ

СИФАТЛИ БУЮМЛАР

Бу йил Жийдакападаги бетон буюмлар заводи коллективи ишлаб чиқараётган маҳсулотлар сифати устидан ҳеч қандай шикоят тушмади. Улар зиммасига гидроузел қурувчиларини ностандарт конструкциялар билан таъминлашдек масъулиятли вазифа юкланган. Беш йиллик бошидаёқ маҳсулот сифати пастлигидан, конструкцияларнинг чизмаларга мувофиқ эмаслигидан, маҳсулот етказиб бериш барбод қилинаётганлигидан норози бўлиб ёзилган шикоятлар жуда кўп эди. Коллектив асосан ялпи кўрсаткичга эришиш учун интиларди.

Бу ерда тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтилганлиги ишга бўлган муносабатни тубдан ўзгартириб юборди. Ишчилар сифатли буюмлар чиқаришдангина эмас, айни вақтда барча шартномалар бўйича маҳсулот етказиб беришдан ҳам бевосита моддий манфаатдор бўлиб қолдилар. Коллективда етти ой ичида меҳнат унумдорлиги саккиз процент камайди, 200 минг сўмликдан кўп фойда олинди.

Заводда бу билан кифояланиб қолишмоқчи эмас. Р. Дадабоев ва М. Абдураҳимов бошқараётган илғор комплекс бригадалар ҳозирнинг ўзидаёқ йиллик ишлаб чиқариш программасини бажариб бўлдилар. Жадаллаштиришга, энг аввало, илғор иш усулларини жорий этиш, ҳар бир ишчининг турдош касбларни эгаллаши ҳисобига эришилди. Энг муҳими шундаки, заводда иш ҳақи пировард натижага қараб тўланмоқда.

ЧИҚИНДИ ҲАМ ҚЎЛ КЕЛАЯПТИ

«Узбекшахтострой» тресги «Халқобод» кооперативи билан биргаликда уй-жойлар, магазинлар ҳамда бошқа бинолар қурилишида фойдаланиладиган шлак блокларни ишлаб чиқара бошлади. Уларни тайёрлаш учун завод қозонхонасининг чиқиндиларидан фойдаланилмоқда.

Трест кооперативга хом ашё — кул ва шлак билан ёрдам кўрсатиш билан бирга ишлаб чиқариш майдонлари, зарур ускуналар ва транспорт ажратиб берди. Ҳозир кооператив бир кеча-кундузда 1200 тагача шлак блокни аҳолига жўнатмоқда. Бу қурилиш материалларига аҳоли орасида талаб катта.

КОЛХОЗЧИЛАР УЧУН ЯНГИ УЙЛАР

Марҳамат районидаги «Пахтакор» колхозида уй-жой программасини 1990 йилда бажаришга қарор қилинди.

Бу ерда шошма-шошарлик билан хулосалар чиқариб, одамларни ишонтириб ўтиришмади, аксинча етти кишидан иборат комиссия тузишди. Комиссияга хўжалик ва партия ташкилоти раҳбарияти вакиллари, тажрибали қурувчилар аъзо бўлишди. Улар ҳовлиларни айланиб, уй-жойга муҳтож оилаларни аниқлашди, колхозчиларнинг моддий имкониятларини билиб олишди.

Колхозда жами 121 киши ўз уй-жой шароитларини яхшилаб олиш истагида эканлиги маълум бўлди. Уларни уч группага бўлишди. Дастлабки группага биринчи навбатда уй-жой олиши лозим бўлган кам даромадли кишилар кирди. Иккинчи группа маблағлари бўлган, лекин уйни мустақил қуриб олиш имкониятига эга бўлмаган колхозчилардан тузилди. Учинчи группага эса мустақил равишда уй қуришни хоҳловчилар киришди.

«Андижаноблагропромстрой» бирлашмасига қарашли механизациялашган 112-кўчма колонна коллективи колхоз маблағлари ҳисобига барча қулайликлари бўлган 16 квартирали уй пойдеворини қўйди. Сентябрь ойида бу уйларга одамлар кўчиб киришади. Бинокорлар махсус ажратилган ерда керамзитдан уй қура бошладилар. Навбатда турган бошқа кишиларга ҳам ер берилиб, уларга уйларнинг бир неча лойиҳаси тақдим этилди. Шундай қилиб, одамлар қандай уй қуришлари кераклигини, бу уй қанчага тушишини шу ернинг ўзида бевосита ҳал қилиб олмоқдалар...

— Уй-жой программамиз аҳолининг ўсишини ҳисобга олиб тузилган, — дейди колхоз правлениеси раиси М. Каримов. — 1990 йилда бизда уй олиш учун навбатда турганлар бўлмаслигига ишонаман.

Қурувчиларга колхозда яқинда қад кўтарадиган учинчи 16 квартирали уйнинг техникавий ҳужжатлари берилганлигини ҳам айтиб ўтишни хоҳлардик.

(ЎзТАГ).

Меҳнаткаш хати «Қишлоқ ҳақиқати» назоратида

БИР ЙИЛЛИК ЁЗИШМА

«Мен Амударё районидаги «Коммунизм» колхозида тракторчи бўлиб ишлайман. Оиламиз шароити оғир. Эски бир уйда яшаймиз. Шу боис янги уй қуриш мақсадида меҳнат отпускасига чиқмоқчи бўлдим. Бироқ на бош инженер, на колхоз правлениеси раиси арзимга қулоқ солди. Ана шу келишмовчилик оқибатида мени асоссиз ишдан бўшатишди. Ҳурматли редакция, ҳақиқатни тиклашга ёрдам берсангизлар.

Мақсуд ЖУМАНИЁЗОВ».

Ушбу шикоят юзасидан халқ депутатлари Амударё район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари У. ЁҚУБОВ имзоси билан қуйидаги жавоб олинди.

М. Жуманиёзовнинг «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига йўллаган шикояти юзасидан текшириш ўтказилди. Ундаги фактлар тўла тасдиқланди. М. Жуманиёзов ўз ишига тикланди ҳамда бекор юрган вақти учун иш ҳақи ундириб берилди. Колхоз правлениеси раиси Н. Худоёров қаттиқ огоҳлантирилди.

Мана ниҳоят ҳақиқат тантана қилди. Мақсуд ўз севган касбига қайтди. Айбдор ҳам тегишли «жазо»сини олди. Демак, аризага сўнгги нуқта қўйсак бўларди. Лекин кутилмаганда иккинчи хат келиб тушди.

«Ҳурматли редакция! Мен ўтган йили шикоят қолдириб қайтган эдим. Жавобидан ҳалигача дарак йўқ. Наҳотки қайта қуриш ҳақида минбарлардан айтилаётган сўзлар қуруқ гап бўлса? Ҳали ишга тикланганим йўқ. Район раҳбарлари имзо чекиб сизларга юборган жавоб ғирт ёлғон. Аризамни яна бир текшириб кўриб, ишимни ижобий ҳал қиласизлар, деб ўйлайман.

Ҳурмат билан М. ЖУМАНИЁЗОВ».

РЕДАКЦИЯДАН: Ҳурматли Мақсуджон! Мактубингиз бизни ўйлантириб қўйди. Наҳотки районнинг масъул раҳбарларидан бири бўлмиш У. Ёқубов редакцияга ёлғон маълумот берган бўлса! Балки уни ҳам хўжалик раҳбарлари алдашгандир! Ҳар қалай яхши иш бўлмабди. Биз бу масалага аниқлик киритишни Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советидан илтимос қиламиз.

МАОШ УНДИРИБ БЕРИШДИ

«Олтинсой район аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ташкилотига қарашли ёрдамчи хўжаликда 1983 йил апрелидан 1984 йилнинг 28 декабригача чўпон бўлиб ишладим, — деб ёзади Эшбой Ражабов. — Лекин тайинли маош олганим йўқ. Бу масалада шу ташкилот бошлиғи О. Иброҳимова қабулига икки йил қатнадим. Район прокуратурасига ўн бир марта арз қилиб бордим. Қўйнимни пуч ёнғоққа тўлдиришаяпти, холос. Инсон омили деймиз, қайта қуриш деймиз. Кексаларга ҳурмат шуми, ахир! Мен 61 ёшга тўлдим. Шу пайтгача бирон жойга ариза ёзган эмасман. Илож қанча, шунча сарсон-саргардонликдан сўнг сизларга хат йўллашга мажбур бўлдим.

Салом билан бобонгиз Э. РАЖАБОВ».

— Бу мактуб область прокуратураси топшириғига кўра Олтинсой район прокуратураси томонидан атрофлича текширилди, — дейилади Сурхондарё область прокуратурасининг редакцияга йўллаган жавобида. — Назорат органи аралашувидан сўнг Э. Ражабовга 675 сўм иш ҳақи ундириб берилди. Район прокурори маиший хизмат кўрсатиш комбинати раҳбарларини келгусида қонунни бузганлари тақдирида жавобгарликка тортилишлари тўғрисида огоҳлантирди.

ХИЗМАТ УЧУН МИННАТМИ?

«Тақдир тақозоси билан 1986 йилнинг июль ойида Қустанай областида ғалла ўримида қатнашдим. Шу йилнинг октябрь ойида уйга қайтиб келдим. Совхоз томонидан берилган йўлланмани тўлдириб, бухгалтерияга топширдим. У ердаги ўртоқлар 158 сўмга қоғоз ёзиб беришди. Бу ҳужжатга директор ҳам қўл қўйди. Лекин бош бухгалтеримиз Раҳматов икки йилдан бери пулимни бермаяпти. Шуниси қизиқки, мен билан яна икки киши борган эди, уларга пул тўлашди. Хўш, нега менинг ҳақимни беришмайди? Ушбу масалага ойдинлик киритишга ёрдам берсангизлар».

Чироқчи район агросаноат бирлашмаси «Қалқама» совхози механизатори Тоғай Бобониёзов шикояти юзасидан қуйидагиларни маълум қилади: дарҳақиқат бу ўртоқ 1986 йилнинг 30 июлидан 30 сентябригача Қозоғистонда ишда бўлган. Командировка учун 158 сўм шу йилнинг 29 июнь куни совхоз томонидан берилди. Жавобга қўшимча қилиб Т. Бобониёзовнинг тушунтириш хатини илова қиламиз.

Ф. МУСАЕВ,
Чироқчи район агросаноат бирлашмаси раиси.

РЕДАКЦИЯДАН: Бу мавзуда сўз юритишдан олдин Т. Бобониёзовнинг текширувчиларга ёзиб берган тушунтириш хатини эътиборингизга ҳавола қилмоқчимиз.

«Мен механизатор бўлиб ишлайман. «Қишлоқ ҳақиқати»га шикоят ёзганим тўғри. Чунки қонуний пулимни беришмай сарсон қилишди. Мана ниҳоят, 158 сўм тўлиқ олдим. Совхоз дирекциясига бошқа даъвойим йўқ».

Энди савол туғилади. Нима учун РАПО ходимлари Т. Бобониёзовдан тушунтириш хати олишди экан? Балким уларга механизаторнинг юқорига арз қилгани ёқмагандир? Бош бухгалтер катта амалдормики, ҳеч ким унинг мушугини пишт демабди? Хўш, механизаторни икки йил сарсон қилган ўртоқларга қандай чора кўрилди? Меҳнаткашнинг ҳақли талабини ким ва нега инобатга олмади? Бу саволларга жавоб бериш Чироқчи район партия комитетининг қўлидан келса керак деб ўйлаймиз.

АЙБДОРЛАР ЖАЗОЛАНДИ

Косонлик Р. Очиловнинг редакцияга йўллаган шикоятида райондаги қатор мактабларда молиявий қоидаларнинг бузилишига йўл қўйилаётганлиги маълум қилинганди. Ушбу мактуб район халқ контроли комитети томонидан ўрганилди. Фактлар тасдиқланди. Гагарин номли, А. Икромов номли, Гоголь номли, А. Умарий номли мактабларда ишга чиқмаган баъзи ходимларга ойлик ёзилганлиги, давлат маблағи талон-торож қилинганлиги аниқланди. Жами 4.826 сўм қонунсиз берилганлиги маълум бўлди.

Текшириш якуни район халқ контроли комитети мажлисида кўриб чиқилди. Гоголь номли ва А. Икромов номли мактаблар директорлари А. Маматов ҳамда М. Шербоевга қаттиқ ҳайфсан эълон қилиниб 640 сўм миқдорида жарима солинди. Гагарин номли, Макаренко номли мактаблар директорлари Н. Ҳайдаров, С. Оллоёроваларга ҳайфсан берилиб, улар ҳам 375 сўм жарима тўлашади.

Ревизия материаллари айбдорларни жиноий жавобгарликка тортиш учун область прокуратурасига юборилди.

Ю. ЧЕБАЕВ,
Қашқадарё область халқ контроли комитети раисининг ўринбосари.

МЕНИНГ НАФСИМ БАЛОДИР...

Олтинкўл районидаги Куйбишев номли колхозда истиқомат қилувчи М. Арслонов ва М. Тожибоев ўртоқларнинг редакцияга йўллаган хати юзасидан текшириш ўтказилди. Унда келтирилган фактлар асосан тасдиқланди. Ҳақиқатдан ҳам пахтачилик бригадаси бошлиғи Тоҳиржон Ражабов ўз мансабини суиистеъмол қилган. Колхозчиларни шахсий манфаати йўлида ишлатган. Балоғатга етмаган қизига 501 сўм 67 тийин пул ёзиб олган. Ана шу миқдордаги пул Т. Ражабов ойлигидан ушлаб қолинди.

Куйбишев номли колхоз партия комитетининг 1988 йил 26 мартда бўлиб ўтган мажлисида Т. Ражабовга ҳайфсан берилди ва колхоз правлениесига уни вазифасидан озод қилиш тавсия этилди. Колхозчилар Кимсанбой Каримовни бир овоздан бригадирликка сайлашди.

В. СМЕЮШЧЕВ,
Андижон область партия комитетининг секретари.

БУГУН—ҚУРУВЧИЛАР КУНИ

ҲОРМАНГ ЭНДИ, БУНЁДКОРИМ!

Бирон-бир бинонинг тез, сифатли қурилиб, белгиланган муддатда фойдаланишга топширилиши асосан уч омилга энг аввало лойиҳа-смета ҳужжатлари пухта тайёрланганига, бинокорлар меҳнати ва моддий рағбатлантириш оқилона ташкил этилишига, маблағ, моддий-техника таъминотига боғлиқ. Хизмат юзасидан республикамизнинг турли областларидаги қурилишларда бўлганимизда бунга қайта-қайта ишонч ҳосил қилганмиз. Аксинча ҳолларда, яъни у ёки бу бино қурилиши чўзилиб қолса, юқорида тилга олинган жиҳатлардан бириккитаси оқсаётганлигини билиб олиш қийин эмас. Баъзан эса лойиҳа-смета ҳужжатлари рисоладагидек тайёрланиб, қурувчилар меҳнати ва моддий рағбатлантирилиши пудрат усулида ташкил этилади-ю, лекин иш юришиб кетавермайди. Қурилиш учун маблағ ўз вақтида ўтказилмаган ёки бинокорлик материаллари таъминоти оқсаётган бўлади. Кўпинча энг сўнгги нуқсонга дуч келамиз.

Қашқадарё областидаги 1-«Облагропромстрой» бирлашмаси қурилишларида бундан уч-тўрт йил муқаддам айнан шундай вазият— қурилиш индустрияси маҳсулотларини етказиб беришда тез-тез узилишлар бўлиб турар, бундан катта зарар кўриларди. Бинокорлар ғишт, темир-бетон конструкциялар билан ўз вақтида, етарлича таъминланмаганлиги сабабли улар бекор туриб қолишар, қимматли вақтлари зое кетарди. Бинолар қурилиши эса графикдан четга чиқиб, баъзан бир неча йилларга судралиб қоларди.

Бирлашма раҳбарлари, мутахассислари бундай танг вазиятдан қандай қилиб чиқиш хусусида бош қотириб, зарур тадбирлар кўриш йўлларини ахтардилар. Ўша пайтда бирлашма ихтиёридаги ғишт заводлари, темир-бетон конструкциялар тайёрланадиган полигонлар бевосита районлардаги колхозлараро механизациялашган кўчма колонналарга қарарди ва асосан унинг буюртмаларини бажарарди. Қувватлардан янада самарали фойдаланишга, ишлаб чиқариш ҳажмини оширишга бўлган эҳтиёж, қизиқиш деярли сезилмасди. Чунки бу корхоналар биринчи навбатда ўзи бўйсунадиган кўчма колонналар буюртмасини бажарар, шу билан вазифасини адо этган ҳисобларди. Қўшни районларга ярим-ёрти маҳсулот етказиб берарди, холос. Ғишт ва темир-бетон буюмлар заводлари Қашқадарё областининг нисбатан ривожланган районларидагина бор. Қолган жойларда эса бинокорлик материалларининг танқислиги яққол сезилади. Ана шу номутаносибликни бартараф этиш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ҳажмини кўпайтириш ва сифатини яхшилаш мақсадида бирлашмага қарашли ғишт заводлари, темир-бетон буюмлар полигонлари жамланиб, 11-хўжаликлараро бинокорлик материаллари ва конструкциялари комбинати ташкил этилди. Шундан сўнг аста-секин иш юриша бошлади. Барча кўчма колонналар ўз эҳтиёжларига мувофиқ буюртмалар беради, улар бирлашма томонидан комбинат планига киритилди. Кўпгина ташкилий-техникавий тадбирлар марказлашди, ягона инженерлик сиёсатини ўтказиш имконияти туғилди. Комбинатга яхши ташкилотчи ва кўзи пишган мутахассис Исмоил Ҳалимов директор бўлгач, барча ишлар нафақат бугунни, балки истиқболни, ривожланишнинг янги уфқларини кўзлаб олиб борилмоқда.

Бугунги кунда комбинат таркибида Шаҳрисабз, Китоб, Сувсултон, Яккабоғ, Косон ғишт заводлари мавжуд. Комбинат ташкил этилган дастлабки йилда бу корхоналарда ишлаб чиқилган ғишт 23 миллион донадан ошмаганди. 1987 йили эса пландаги 32 миллион ўрнига 32.533 минг дона маҳсулот тайёрланди. Бир йилнинг ўзида 1,5 миллионта ўсишга эришилди. Мазкур корхоналарнинг коллективлари 1988 йилда ютуқларни янада мустаҳкамлашга азму қарор қилишган. Улар қишлоқ қурилишларига пландаги 33 миллион ўрнига 34 миллион дона ғишт етказиб бериш иштиёқида астойдил тер тўкмоқдалар. Бунёдкорлар ўзларининг анъанавий байрам — қурувчилар куни арафасида саккиз ойлик топшириқни бажариб, зафар қучишди.

Бу муваффақиятларни қўлга киритишда ғишт заводлари ўртасида йўлга қўйилган ўзаро социалистик мусобақа муҳим аҳамият касб этаяпти. Меҳнат беллашуви ҳар кварталда якунланиб, ғолиблар моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантирилмоқда. Шу йилнинг биринчи кварталида Олим Комилов раҳбарлик қилаётган Шаҳрисабз ғишт заводи коллективи биринчи ўринни олиб, кўчма Қизил байроқ ва пул мукофоти билан тақдирланди. Иккинчи кварталда эса Маҳмуд Саидов мудирлик қилаётган Косон ғишт заводи ишчи-хизматчилари байроқдор бўлишди.

Бугунги кунда қишлоқда турмуш маданиятини ошириш учун замонавий уй-жойлар, мактаб, болалар боғчалари, клуб ва бошқа бинолар қурилишини жадаллаштириш, кўплаб фермалар, омборлар, омихта ем заводларини барпо этиш талаб қилинмоқда. Бу тармоқни индустрлашни, яъни йиғма темир-бетон конструкцияларга устунлик беришни тақозо этаяпти. Биз сўз юритаётган комбинатга қарашли Қарши, Китоб, Шаҳрисабз темир-бетон буюмлар полигонларида ҳозирги пайтда устун, тўсин, ярим рамали конструкциялар, зиналар ва қурилиш индустриясининг ўндан ортиқ бошқа маҳсулотлари ишлаб чиқарилмоқда. Комбинат тузилган пайтда эса улар 3—4 хилдан ошмасди. Кейинги даврда фақат тури кўпайиб қолмай, балки маҳсулот ҳажми ҳам кескин ортди. 1988 йилда комбинат бўйича 20 минг куб метрдан зиёд темир-бетон буюмлар тайёрланади. Полигонлар ўртасида ҳам меҳнат беллашуви авжида. Иккинчи квартал якунларига кўра Қаҳҳор Нурматов бошлиқ Китобдаги коллектив ғолиб деб топилди. Комбинат бўйича йил бошидан бери 13 минг куб метрдан зиёд маҳсулот ишлаб чиқарилди. Бу графикдан олдинда борилаётганлигини кўрсатади.

Қашқадарё области колхозлараро қурилиш ташкилотлари бинокорлари билан суҳбатлашсангиз, «Комбинат бизнинг таянчимиз бўлиб қолди, бугунги кунда унинг маҳсулотларисиз ўз фаолиятимизни тасаввур этолмаймиз», — дейишади. Ҳақ гап. У қишлоқ қурилишларига фақат ғишт, темир-бетон конструкциялар эмас, балки эшик, дераза, пол тахталари ва бошқа дурадгорлик буюмларини ҳам етказиб бермоқда. Корхонанинг Қаршидаги йирик участкасида ёғочсозлик цехи очилган. Дурадгорлар Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси бўлиб ўтган йилда 8 минг квадрат метр эшик, 1.600 квадрат метр пол тахтаси, 100 минг погон метр бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун астойдил интилаяптилар. Бу участкада ҳозирнинг ўзидаёқ баъзи кўрсаткичлар бўйича ўн ойлик топшириқлар ошириб бажарилди. Масалан, эшик тайёрлаш борасида 1987 йилнинг шу даврига нисбатан 60 процент ўсишга эришилди.

Ушбу муваффақиятлар замирида фидойи ишчиларнинг, изланувчан инженер-техник ходимларнинг заҳматли меҳнати мужассам. Бугунги байрам кунида Косон ғишт заводи бригадири Сафар Ҳасанов, Қарши темир-бетон конструкциялари полигони бетончиси Эломон Умаров, дурадгорлик цехи ишчилари Нормуродов, Суннатилла Амирқулов ва уларнинг ўнлаб ҳамкасблари номларини фахр билан тилга олгинг келади. Ишлаб чиқариш жараёнлари такомиллашиб, меҳнат унумдорлиги ошаётганида, пировард натижада маҳсулот ҳажми ортиб, сифат янада яхшиланаётганлигида янгилик ижодкорлари — рационализатор ва ихтирочиларнинг ҳиссаси катта. 1987 йил олтита муҳим таклиф ишлаб чиқаришга тадбиқ этилиб, 107 минг сўм иқтисодий самара кўрилганди. 1988 йил бошидан бери тўртта янгилик жорий қилинди. Бу борада Қарши темир-бетон конструкциялар полигони мудири Жонимқул Жўраев ва ёғочсозлик цехи дурадгори Анвар Акчуриннинг изланишлари айниқса эътиборга лойиқ. Масалан, Ж. Жўраев қуритиш камерасининг ишчи чизмаларини тайёрлади, унинг ичида вагонетка бўлишига эришди. Ўз ғоясини ишлаб чиқаришга изчил тадбиқ этди. Натижада маҳсулотнинг қуриши тезлашди, сифати ошди. Анвар Акчурин эса тўртта дастгоҳни такомиллаштириб, шароитга мослади, иш унумдорлигини оширди. Шу ўринда комбинатда цехларни техникавий жиҳатдан қайта қуроллантириш, серунум машина-механизмлар ўрнатиш, иш шароитларини яхшилаш борасида ҳам кўзга кўринарли тадбирлар амалга оширилаётганлигини таъкидлаш зарур. Жумладан, кейинги пайтда Шаҳрисабздаги полигонни хом ашё билан етарлича таъминлаш мақсадида Германия Демократик Республикасида тайёрланган «Баукемо» типидаги серунум қурилма ишга туширилди. У тош-шағални майдалаб, беради. Китоб полигонида фойдаланишга топширилган «БРУ-1,5», типидаги қурилма ёрдамида эса етарли миқдорда бетон қоришмаси ишлаб чиқарилмоқда.

— Ҳозир барча ташкилот ва корхоналар тўла хўжалик ҳисоби, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш ва харажатларни ўзи қоплаш шароитларида ишлашга ўтаяпти, — дейди биз билан суҳбатда комбинат директори Исмоил Ҳалимов. — Бунинг учун энг аввало иқтисодий мосламаларни тартибга келтириш, рентабелликни ошириб бориш талаб қилинади. Кейинги йилларда бунга алоҳида эътибор бераяпмиз. 1987 йили пландаги 140 минг ўрнига 179 минг сўм фойда олдик. 1988 йилда эса 170 минг ўрнига 250 минг сўм бўлишини кўзда тутаяпмиз. Шуларнинг ҳаммаси бешта ғишт заводини тўла хўжалик ҳисобига ўтказиш имконини берди. Ҳозирги пайтда Китоб ва Қарши темир-бетон конструкциялари полигонларини шундай усулда ишлашга кўчиришга қизғин тайёргарлик кўрилмоқда. Биз қишлоқни қайта қуришда фаол иштирок этишни, партиямизнинг социал программасини рўёбга чиқаришда фидойилик кўрсатишни ўзимизнинг муқаддас бурчимиз, деб биламиз.

Комбинат ишчи-хизматчиларига шу эзгу ният йўлида муваффақиятлар тилар эканмиз, анъанавий байрам — қурувчилар куни билан қутлаб, «Ҳорманг энди, бунёдкорлар!» — деймиз.

С. САИДАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

СУРАТЛАРДА: 1. Қарши темир-бетон конструкциялар полигони мудири Жонимқул Жўраев, пешқадам бетончи Эломон Умаров ва комбинат директори Исмоил Ҳалимов. 2. Ишлаб чиқариш зарбдори Шароф Раҳимқулов.

М. КОМИЛОВ фотолари.

ХУШХАБАРЛАР

«АРМАН НОНИ» — миллий нонлар ёпадиган коллектив ана шундай деб аталди. Кооператив Ангрен шаҳрида очилди. Бу ерга моҳир новвойлар йиғилган. Шахтёрлар шаҳри аҳолиси тандирда ёпилган ўзбек нонларини, русларнинг сингиб пишган юмалоқ буханкасини, украин паляницасини, машҳур кавказ чурагини ва беқиёс лавашини харид қилишлари мумкин. Майизли ва седанали турли-туман ширинликлар ҳам харидорларга маъқул тушмоқда. Келгусида «Арман нони» кооперативи мамлакатимиз халқлари новвойлари яратган ва ҳозир унутиб юборилган нонларнинг турли хилини тайёрлаш ниятида.

* * *

ЭРКАКЛАР МОДАСИ — **Ўзбекистон пойтахтининг Биринчи май бозорида янги ихтисослашган магазин очилди. Кенг ва ёруғ савдо залида устки кийим, эркаклар кўйлаги, пойафзал, галантерея бўлимлари жойлашди. Республика енгил саноат корхоналари билан тузилган шартномага кўра, бу ерга оз туркумда тайёрланган буюмлар келтирила бошланди. Модельерлар буюмларни сотиб олишда харидорларга ёрдам беришмоқда.**

* * *

СОВХОЗДА ЯНГИ КЎЧА. **«Андижанирстрой» трести ишчилари Андижон районидаги «Известия» совхозининг адир ерларида 15 та коттежни қуриб, фойдаланишга топширдилар. Бу уйларга янги турмуш қурган оилалар кўчиб кирди. Ҳар бир уйнинг тўртта кенг хонаси, айвони бор. Коттеж билан ёнма-ён хўжалик бинолари қурилган, ер участкаси бор. Бу йил яна ўн беш оила янги уйларга кўчиб киради.**

* * *

ҒИШТ ЗАВОДИНИ ИЖАРАГА ОЛИШДИ — **Самарқанд область Нарпай районидаги «Керамзит» кооперативи республика алоқа министрлигининг Самарқанд участкасидаги зарар кўриб ишлаётган ғишт заводини ижарага олди. Кооператорлар асосий маҳсулотни ишлаб чиқаришдан ташқари, буюртмачининг илтимосига кўра объектларга бинокорлик материаллари етказиб берадилар. Уй-жой ва маъмурий бинолар қурилишини пудратга оладилар. Ҳозир районда боғдорчилик, чорвачилик, умумий овқатланиш кооперативлари ва бошқа соҳаларда ўндан ортиқ кооператив ишлаб турибди.**

* * *

«Изопрен» полиэтиленидан тайёрланган гул қоғозлар кўпчиликка маъқул тушади. Деворларига бундай қоғоз ёпиштирилган квартиралар шинам ва файзли бўлади. Гулқоғозларни Оҳангарондаги «Стройпластмасс» комбинати ишлаб чиқара бошлади. Ҳозир уч хилдаги гулқоғоз ишлаб чиқарилмоқда. Корхона рассомлари ва мутахассислари ана шу танқис материалларнинг яна бир неча хилини кўплаб ишлаб чиқаришга тайёрланмоқдалар.

(ЎзТАГ).

Тарихий шахслар таржимаи ҳолидан

МАРШАЛ ОТА

Ҳозир қайта қуриш ва ошкоралик даври. Унинг муҳим амалий кўринишларидан бири тарихда ҳанузгача мавжуд бўлган «оқ доғларни» йўқотиш сиёсатидир. Мана шу талабга жавобан Ўзбекистон ва Шарқий Туркистон халқларининг асл фарзанди Алихонтўра Шокирхонтўра ўғли (Шокиров)нинг сермазмун таржимаи ҳолига қисқача назар солиб ўтиш, ижтимоий-сиёсий фаолиятининг асосий томонларини ёритиш мақсадга мувофиқ. Чунки Шарқий Туркистон (ҳозирги Хитой Халқ Республикасининг Синьцзян-Уйғур автоном райони)да қирқинчи йиллар ўртасида бўлиб ўтган тарихий воқеалар ушбу зот номи билан чамбарчас боғлиқ. Иккинчидан, Алихонтўра ҳаётига қизиқиш Ўзбекистондагина эмас, балки Ўрта Осиёнинг бошқа республикаларида, ҳатто қатор чет мамлакатларда ҳам мавжудлиги сир эмас.

Шуни айтиб ўтиш лозимки, Алихонтўра Шокирхонтўра фаолиятини чуқур таҳлил этиш борасида маълум субъектив сабабларга кўра иккиланиш, четлаб ўтиш рўй берди. Унинг бошқа хусусиятлари билан бирга теология (дин илми) соҳасида катта билимга эга бўлганлиги ва машҳурлиги чин ҳақиқат. Бироқ бу мавзунинг муқаддаслаштирилиши айниқса ҳозирги пайтда умуман нотўғри. Бунинг устига мазкур шахс шаклланган вақт асосан Октябрь революциясигача бўлган даврга тўғри келишини назардан четда қолдирмаслик керак.

Алихонтўра Шокирхонтўра ўғли 1885 йил 21 мартда собиқ Туркистон ўлкасининг Тўқмоқ шаҳрида ўзбек оиласида дунёга келди. Бу шаҳар ҳозир Қирғизистон ССР территориясида жойлашган. Алихон оиладаги тўрт фарзанднинг иккинчиси, уч ака-уканинг ўртанчаси бўлиб, уқувчанлиги, ижтимоий муҳитга синчковлиги билан ажралиб турарди. Отаси Шокирхонтўра деҳқончилик қилиб, камтарона ҳаёт кечирса-да, ўғилларига етарли илм олиш имкониятларини яратиб берди. Жумладан, ўсмирлик чоғида Алихон акаси Олимхон билан узоқ Арабистонга ўқишга юборилди. Улар муайян муддат ичида таълим олиб қайтгач, Бухоро мадрасаларидан бирига кирдилар ва то устозларидан рухсат теккунга қадар бунда банд бўлдилар.

Алихонтўранинг талабалик йиллари унинг йирик ижтимоий арбоб ва олим сифатида камол топишида муҳим давр бўлди. Арабистонда ўқиш муносабати билан қатор хорижий мамлакатлардаги аҳвол билан яқиндан танишиш илм-фанга ҳамда ижтимоий воқеликни тушуниб етишга чанқоқ йигит қалбида дунёвий билимларга катта қизиқиш, Бухоро амирлигидаги муҳитга танқидий қараш ҳиссини уйғотди. Амир маддоҳлари томонидан «мусулмонобод макон» деб мақталган Бухоро ўша даврда жаҳолат ва хурофот ҳукм сурган маскан бўлиб қолганлигини у аниқ тушунди. Сиёсий ҳаракат ва оқимлар фаолиятини синчиклаб ўрганиб танишган бўлса-да, бирон-бир фирқа ёки шўъбага кирмади. Амирлик тузуми оқибатларидан бири — омманинг сиёсий ғўрлиги, тараққиёт ва ижтимоий ўзгариш тарафдорларининг кенг меҳнаткаш қатламлар билан алоқаси заифлиги шунга олиб келганди. Алихонтўра навқиронлик йилларида ўз ғайрат-интилишларини чинакам билим олишга йўналтирди. «Ёшликда эгалланган билим — тошга ўйилган нақш» деган араб мақоли унинг шиорига айланганди. У мусулмон мактаб ва мадрасаларида ўқитиладиган анъанавий фанлардан ташқари математика, астрономия, табиатшунослик, медицина, доришунослик, ҳарбий иш соҳаларини кунт билан ўрганди-ки, бундай қилишга катта сабот, довюраклик керак эди. Ўзига хос мутолаа услубини ишлаб чиқиб, араб, форс-тожик ва қатор туркий тилларни чуқур эгаллаб олди, уларда ҳатто шеър битарди. Талабалик йиллари интиҳосида у тилшунослик, поэзия, музикадан кенг маълумотга эга бўлиш билан бирга моҳир табиб ҳам бўлиб етишди.

Алихонтўранинг дастлабки ижтимоий-сиёсий фаолияти 1914 йилдан, чор маъмуриятининг ерли аҳолини мардикорликка олиш ҳақидаги сиёсатига очиқдан-очиқ қарши чиқиш билан бошланди. Шу вақтдан эътиборан то инқилобгача подшо махфий полицияси таъқибида эди.

Улуғ Октябрь социалистик революциясини у зўр умид ва хайрихоҳлик билан кутиб олди. Йигирманчи йилларнинг сўнггида Алихонтўра Хитой орқали ҳаж сафарига чиқиб, қўшни Шарқий Туркистон ўлкасининг Ғулжа шаҳрига келади. Бу ердаги сиёсий аҳвол номуқимлигидан сафарни давом эттириш ҳам, қайтиш ҳам мумкин бўлмай қолди. Шароитнинг оғирлиги яна шу билан мураккаб эдики, ерли аҳоли — уйғур, қозоқ, қирғиз, дунган ва бошқалар Хитой маъмуриятининг истибдоди остида эзилардилар. Бу ҳокимлар ўлка аҳолисига зулм ўтказиш билан бир қаторда ўз марказий ҳукуматлари измидан бутунлай чиқиб олгандилар.

Алихонтўра эса бошқа юртдан келган мусофир сифатида четда турмади. У чуқур билими, ҳалоллиги, жасур киши, ҳожатбарор шифокорлиги туфайли кўпчилик ўртасида обрў-эътиборга эга эди. Алихонтўранинг мавқеи Хитой маъмурлари томонидан уюштирилган қатор ўзаро қирғинларнинг олдини олишда, ерли элатлар ўртасида дўстлик ва ишончни мустаҳкамлашда кўрсатган фидойилиги натижасида янада кучайди. Ва, ниҳоят, у ўзининг омма олдидаги чиқишларида реакцион, малъун тузумга қарши қатъий кураш ғояларини тарғиб қила бошлади. Мана шу фаолияти учун Алихонтўра 1937 йили ўлкада диктатор бўлиб қолган хитой генерали Шэн Шицай айғоқчилари томонидан ҳибсга олинди ва чексиз муддатга қамоқ жазосига ҳукм этилди. Оиласи репрессия қилиниб, уй-жойи мусодара бўлди. 1941 йили кутилмаган тасодиф — адлиявий тафтиш натижасида озод қилинди. Ҳалойиқ уни қаҳрамон сифатида кутиб олади. Чунки у танлаган кураш йўлидан бирор қадам чекинмаганди.

У зудлик билан тарафдорлари сафларини мустаҳкамлай бошлайди, унинг раҳбарлигида асосий мақсади қуролли қўзғолон бўлган «Озодлик жамияти» тузилади. Ушбу махфий ташкилот 1944 йил кеч кузида Ғулжа шаҳрида Ҳарбий-революцион комитет таъсис этади ва унга Алихонтўрани бошчи қилиб тайинлайди. Озодлик учун кураш шундан сўнг ташкилий тус ола бошлайди. Ўша йили 7—10 ноябрь қуролли қўзғолони Ғулжа шаҳрини озод қилиш билан якунланади. Ҳали душман бутунлай енгилмаган бир шароитда, яъни 12 ноябрда Шарқий Туркистон Республикаси (ШТР) барпо этилганлиги тантанали эълон қилинади. Алихонтўра 12 министрликдан иборат Муваққат революцион ҳукумат раислигига якдиллик билан сайланади. Бу сана тарихда Шарқий Туркистон халқлари миллий-озодлик ҳаракатининг бошланиш куни ҳисобланади.

Халқ чексиз ишонч билан топширган ҳукумат раиси лавозимида Алихонтўра етук ижтимоий арбоб ва инқилобчи сифатида иш юргизди. Давлат аппаратини мустаҳкамлашда, уни реал ҳокимиятга эга бўлган олий муассаса қилиб шакллантиришда катта хизмат кўрсатди. Унинг бошчилигидаги ҳукумат кенг халқ оммасининг манфаатларига мос йирик тадбирларни амалга оширди. Ирқ, миллат, эътиқод ва жинсдан қатъий назар ҳар бир кишига демократик эркинликлар берилиши, касаба союз ҳамда хотин-қизлар ташкилотларининг тузилиши, аҳолидан олинадиган солиқларнинг икки баравар қисқартирилиши, собиқ ҳоким миллат вакиллари иқтисодий негизининг тугатилиши шулар жумласидандир.

Алихонтўра 1945 йил 8 апрелда барпо қилинган ШТР миллий армиясининг бош ташаббускори эди. Ғулжа қуролли қўзғолони жараёнида ва унинг муваффақиятларини мустаҳкамлашда (шаҳар аэродромини олишда, Айранбоғ қалъасига ҳужум қилишда) ҳарбий истеъдоди ёрқин намоён бўлган Алихонтўра республика қуролли кучларининг жанговар қобилиятини оширишда, маънавий руҳини кўтаришда жонбозлик кўрсатди. Унинг бевосита иштирокида тузилган кўпчилик ҳарбий операция режалари муваффақиятли бажариларди. Жумладан 1945 йили миллий армия қисмлари сон жиҳатдан деярли уч баравар оз бўлишига қарамай, гоминданчи марказий ҳукумат томонидан юборилган, яхши қуролланган саксон минг кишилик қўшинни бутунлай тор-мор қилди. Халқ ва армия олдида кўрсатган хизматлари учун ШТР ҳукумати қарорига биноан Алихонтўрага маршал унвони берилди. Тез орада у бутун ўлка халқлари орасида «Маршал ота» номи билан машҳур бўлиб кетди. Шуни ҳам айтиш лозимки, Алихонтўра раҳбарлигидаги миллий-озодлик ҳаракати Синьцзяннинг бошқа вилоятларини ҳам қамраб олишидан чўчиган Чан-Кайши ҳукумати тинчлик музокаралари олиб боришга мажбур бўлди. 1946 йилда ўзаро имзоланган битимга кўра Шарқий Туркистон халқларининг демократик ҳуқуқлари тан олинди ва шу тариқа дипломатия бобида ҳам катта муваффақиятга эришилди.

1947 йилга келиб муайян сиёсий сабаблар тақозоси билан Алихонтўра фаол ижтимоий-сиёсий фаолиятини тўхтатди. Унинг сўнгги ўттиз йилга яқин умри СССРда, она диёр пойтахти — Тошкентда ўтди. Бу ерда у баракали ижод қилди. Аҳмад Донишнинг «Наводирул бақое», Дарвиш Али Чангийнинг «Музика рисоласи», шунингдек «Темур тузуклари» асарларининг таржималари бунга мисол бўла олади.

Алихонтўра Шокирхонтўра ўғли узоқ умр кўрди. У 1976 йилда 91 ёшида вафот этди. Унинг мазлумлар озодлиги йўлида қилган улкан тарихий хизматларини ва ўлмас сиймосини халқ чуқур ҳурмат, эзгу ниятлар билан ёдда тутади. Ушбу зот яшаган уйга ҳозиргача зиёрат учун келиб-кетувчилар оз эмас. Шу боисдан бу маскан уй-музейига айлантирилиши, у ерга ёдгорлик тахтаси ўрнатилиши кўпчиликка манзур иш бўларди.

М. АЛИМАТОВА.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

КОНФЕРЕНЦИЯ ОЧИЛДИ

ДЕҲЛИ. ТАСС мухбири Леонид Котов хабар беради: Жанубий Осиё регионал Ҳамкорлиги уюшмаси (СААРК) раиси Непал қироли Бирендра Бир Бикрам Шоҳ Дев Қатмандуда шу ташкилотга аъзо бўлган мамлакатлар ташқи ишлар министрларининг икки кунлик конференциясини очди. Бу ташкилот составида Бангладеш, Бутан, Ҳиндистон, Мальдив республикаси, Непал, Покистон ва Шри-Ланка бор.

Конференция қатнашчилари Жанубий Осиёдаги аҳволни ва регионда ҳамкорликни ривожлантиришга тааллуқли конкрет масалаларни муҳокама қилишга киришдилар. Ҳиндистон ташқи ишлар министри П. В. Нарасимха Рао ўз нутқида ер юзида кескинликнинг юмшаши Жанубий Осиёдаги аҳволга бевосита таъсир ўтказаётганини, турли муаммоларни тинч йўл билан ҳал этиш учун шарт-шароитлар яратаётганини таъкидлади. Планетада кескинликнинг юмшатилиши СССР билан АҚШ куч-ғайратларининг натижаси бўлди. Ўртача ва камроқ олислик ракеталарига доир Совет—Америка шартномаси иккинчи жаҳон уруши давридан буён қуролсизланиш хусусидаги амалий чора-тадбирларни кўзда тутган биринчи ҳужжат бўлиб қолди. «Бир миллиарддан зиёд қиши яшаётган регион мамлакатлари, — деб уқтирди министр, — узоқ вақтдан буён жиддий можаролар майдони бўлиб қолаётган Жанубий Осиёда тинчликни тиклашга кўмаклашувчи жараёнларни таъминлаш учун имкони бўлган ҳамма ишни қилишлари керак».

П. В. Нарасимха Рао Покистонни Афғонистонга доир Женева битимларининг шартларини қатъий бажаришга чақирди. У мазкур битимларнинг шартларига ҳар қандай путур етказиш Афғонистон теварагидаги ва умуман регионадаги вазиятни бартараф этишга салбий таъсир ўтказиши мумкин, деб таъкидлади. Конференция кун тартибидаги жуда муҳим масалалардан бири Афғонистон республикасини СААРК аъзолигига қабул қилишга тааллуқлидир. ЮНИ агентлиги хабаридан маълум бўлишича, Покистон вакили С. Ёқубхон турли баҳоналар билан Афғонистоннинг СААРК ташкилотига киришига йўл қўймаслик учун зўр бериб уринмоқда. Шу муносабат билан ПТИ агентлиги Ҳиндистон Афғонистон республикасининг уюшмага қабул қилинишини ёқлаб чиқаётганлигини уқтиради. Непал ташқи ишлар министрлигининг секретари Н. Б. Шох ўз ҳукумати уюшмани кенгайтиришга қарши принципиал эътирозлари йўқлигини қайд этиб ўтди.

СЎНГГИ СОАТДА

НЬЮ-ЙОРК. Демократик партиядан АҚШ президентлигига номзоди кўрсатилган Массачусетс штатининг губернатори Майкл Дукакис Нью-Йорк университетида нутқ сўзлади. Вашингтоннинг ҳарбий соҳадаги сиёсати айрим муаммоларини тилга олиб умуман ядровий тийилиб туриш доктринасини маъқуллаб гапирди. Дукакис, жумладан АҚШ ниҳоятда замонавий ва ҳар жиҳатдан мукаммал стратегик кучларга» эга бўлиши кераклигини таъкидлаб, Қўшма Штатлар НАТО блокидаги иттифоқчилари ва Исроил билан биргаликда янги қурол-яроғлар яратишлари лозим, деб уқтирди.

Шу билан бир қаторда президентликка номзод қуйидагиларни ҳам айтди: аммо бу президент Рейган ва Бош секретарь Горбачевнинг шарофати билан дунёни яна ҳам хавфсиз қилиш учун, эҳтимолки, ҳаётимиздаги энг қулай имкониятлар пайдо бўлган шароитларда поёни кўринмаётган янги ва яна ҳам қимматга тушадиган ядро қуроллари системаларини ишлаб чиқишни давом эттиришни талаб этмайди.

МИЛУОКИ шаҳри (Висконсин штати) районида заҳарли химикатлар ортилган темир йўл состави издан чиқиб кетди.

АП агентлигининг хабар беришича, 24 та цистернанинг бирортаси ҳам шикастланмади, аммо маҳаллий маъмурлар темир йўл ёқасида жойлашган уйларда яшовчи мингга яқин аҳолини кўчирдилар.

ВАШИНГТОН. Президент Рейган сўнгги ярим аср мобайнидаги энг кучли қурғоқчиликдан азият чеккан фермерларга ёрдам бериш тўғрисидаги қонун лойиҳасини имзолади. Ушбу ёрдам 3,9 миллиард доллар миқдорида белгиланди, аммо ЮПИ ахборот агентлиги бу маблағ қурғоқчиликдан келган зарарни тўла қопламайди, деб таъкидлади.

Дон, сабзавот ва мева ҳосилининг 35 процентдан кўпроғидан маҳрум бўлган фермерлар федерал ёрдам олиш ҳуқуқига эгадирлар. Аслида барча ҳосилдан маҳрум бўлиб қолган кишилар учун белгиланган қўшимча тўловлар ҳар йилги одатдаги даромаднинг тахминан ярмига баробардир.

КИТО. Никарагуа республикаси президенти Даниэль Ортега Эквадорнинг янги президенти Родриго Борхи Севальоснинг таклифига кўра шу мамлакатга келди. Икки мамлакат давлатларининг бошлиқлари бугун шу мамлакатлар ўртасида дипломатик муносабатларни тиклаш тўғрисидаги қўшма баёнотга имзо чекадилар, бундай алоқаларни Эквадорнинг Леон Фебрес Кордеро бошчилигидаги илгариги ҳукумати узиб қўйган эди.

Даниэль Ортега Эквадор пойтахтидаги аэропортда гапириб, Никарагуа билан Эквадор халқлари ўртасидаги алоқа сира узилмади, деб таъкидлади. Лотин Америкаси давлатлари олдида турган муаммоларни тез ва катта самара кўриб ҳал этиш учун бу давлатлар жипслашишлари лозим, деб уқтирди Д. Ортега.

Оқшом файзи

Дам олиш саҳифаси

КАТТАҚЎРҒОН САҲНАСИНИНГ УСТОЗИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ АРТИСТИ ҲАМРОХОН ОМОНОВА ҲАҚИДА СЎЗ

Ўрта бўйли, хуштабассум, нуроний юзини сийраккина ажинлар безаган, камтарин онахон ҳар куни эрталаб яёв йўлга тушади. Қадрдон маскан сари йўл олади. Шаҳарнинг серқатнов кўчаларида эрта тонгданоқ уйғонган завқли, қайноқ ҳаёт ўзига мафтун этади уни. Тириклик либосига бурканган кўчалардан, билмадим нечанчи марта ўтиши, ҳар куни юзлаб одамлар билан гоҳ қўл бериб, гоҳ бош қимирлатиб самимий саломлашган онахоннинг нигоҳлари баъзан узоқ-узоқларга қадалиб, ширин болалик, қайноқ ёшлик хотираларини эсга олади...

Ҳамрохон «Гигант» совхозининг (ҳозирги Навоий областининг Навбаҳор райони) Қорахон қишлоғида камбағал деҳқон оиласида туғилди.

Деҳқон элига эркинлик шамолини олиб келган, йўқсилларга ошу нон, от-улов, болаларга мактаб, хотин-қизларга озодлик берган инқилобни унинг ота-онаси ҳам қувонч билан кутиб олдилар. Афсуски узоқ яшамадилар...

Ўша пайтларда етим-есирлар учун мактаблар, интернатлар тузилиб, ота-онасиз қолган болаларнинг бошини силаш ёш Совет давлати олдида турган энг муҳим вазифалардан эди.

— Мендек етимни бағрига босган, ўқишга жойлаштирган, саводхон қилган меҳрибон тарбиячи, хотин-қизлар озодлигининг тарғиботчиси, айни пайтда қарилик гаштини сураётган партия ва меҳнат ветерани Жумагул ая Холмуродовадан умрбод миннатдорман, — дейди Ҳамро опа.

Кескантеракда етти йиллик мактаб-интернат очилди. Кўплаб етим-есирлар қатори Ҳамрохонни ҳам ана шу маскан қучоғига олди. 1935 йилгача шу билим даргоҳида таҳсил кўрган Ҳамрохон Конимех райониаги кўпгина қишлоқларда саводсизликни тугатиш курсларида ўз фаолиятини бошлади. Кундуз кунлари аёлларни, кечқурун эркакларни ўқитишга киришган ёш муаллима районда маданий инқилоб ишига муносиб улуш қўшаётганидан қалби чексиз қувончга тўлар, биринчи ўқувчиларига бор билим ва тажрибаларини ишга солиб савод ўргатаётганидан фахрланар эди. У ўз билимини ошириш мақсадида аввал Бухоро, кейин Самарқанд шаҳридаги ўқитувчилар малакасини ошириш курсларида ўқиди. Ана шундай кунларнинг бирида уруш бошланди...

Оловли йилларда Ҳамрохон ҳамқишлоқлари ўртасида ғалабага ишонч кайфиятидаги суҳбатлари, душманга нафрат, интернационал дўстлик, Ватанга садоқат руҳидаги қўшиқлари билан (қишлоқ ҳаваскорларини тўплаб бригада тузган эди) эътибор қозонди.

— 1932 йил эди. Эсимдан асло чиқмайди. Бир йиғилишда эндигина халқ орасида расм бўла бошлаган хотин-қизлар озодлиги ҳақидаги қўшиқлардан айтдим. Ана шу кундан бошлаб ўқитувчимиз Раҳим ака Бекқулов менга эътиборини ошира бошлади,— деб ҳикоя қилади Ҳамрохон Омонова. — Ота ўрнида оталик қилган Раҳим аканинг раҳбарлигида бадиий ҳаваскорлик тўгарагининг фаол аъзосига айландим. Артист бўлиб етишиб, қўшиқларим билан ўз мухлисларим қалбига кириб боришимда шу устозимнинг ҳиссаси беқиёсдир.

Уруш йилларида Конимех район партия комитетининг қарори билан халқ театри ташкил этилди. Унга биринчилар қатори Ҳамрохон Омонова ҳам қабул қилинди. У жанговар руҳдаги қўшиқлари билан ғалаба кунларигача ана шу театрнинг фаол аъзоси сифатида хизмат кўрсатди.

Ҳа, санъатга ихлос, келажакка эътиқод унинг қалбида катта театрларда ишлаш орзусини туғдирди. Турмуш ўртоғидаги бу иштиёқни сезган Аҳмаджон Мадалиев бир куни унга: «Агар рози бўлсангиз Каттақўрғонга борамиз. Ажаб эмас, сизни ҳам қабул қилишса» деб қолди.

Бу маслаҳат Ҳамрохонга қанот бағишлаган эди.

...1945 йилнинг сўнгги ойлари Каттақўрғон театрининг аҳил аҳли иккала истеъдод соҳибини илиқ қарши олди. Уруш тугаган, аммо асоратлари ҳали тугагани йўқ. Театрнинг мунтазам фаолияти учун оғир йиллар. Санъат даргоҳининг моддий базаси заиф, саҳна учун материаллар, чолғу асбоблари етишмас эди. Мана шундай пайтда артистларнинг ўзлари уйма-уй юриб, қўйиладиган спектаклларга мос кийим-кечаклар йиғишарди. Худди ана шу шароитда Комил Яшиннинг «Нурхон» музикали драмаси саҳналаштириладиган бўлди. Театр қошидаги концерт бригадасига ўзининг «Сарви гулруҳ келмади», «Ушшоқ», «Тановар», «Гўзал замон» қўшиқлари билан мухлислар орттира бошлаган Ҳамрохонга шу пьесадаги Нурхоннинг аммаси (Халча) роли топширилди. Салбий йўналишдаги бу образни яратишдек масъулиятни чуқур ҳис этган Ҳамрохонга театр саҳнасининг усталари Ширин Мелиева, Зубайдулла Рўзиев, Раҳмон Ризаевлар яқиндан ёрдам кўрсатишди.

Устозлар сабоғи, тинимсиз изланиш ўз самарасини берди. Халча амма роли ғоят пишиқ, муҳими ишонарли, қиёмига етказиб ижро этилди.

Бу асарни Каттақўрғон сув омбори қурувчилари ҳам ўша йилларда бир неча марта томоша қилишди. Декорациялар ўрнига қум тўлдирилган қоплардан фойдаланиб намойиш этилган спектаклдан таъсирланган қурувчилар бир-бирларига ошкора: «Агар милтиғим бўлса эди, ана шу жоҳил аммани ҳозироқ отиб ташлардим» дея бақиришгани опанинг эсидан чиқмайди.

— Ҳа, Халча роли санъаткорнинг ижодий имкониятлари ғоят кенглигидан далолат эди, — дейди Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, режиссёр Зубайдулла Рўзиев. — Ҳамрохон ўша йилларда саҳналаштирилган «Гулсара» музикали драмасида бирйўла уч образни яратган — Қодирнинг опаси, Рузвон хола ва Отинбуви ролларини ўйнаган эди. Бир саҳна асарида уч образ устида ишлаш санъаткордан юксак маҳорат, бой тажриба талаб этади. Боз устига театр коллективи хотин-қиз актёрларнинг камлиги туфайли ҳам ана шундай йўл тутишга мажбур эди.

Ҳамро Омонова Каттақўрғон театри саҳнасида 150 дан ортиқ турли-туман образлар яратди. 42 йиллик ижодий фаолиятида ая ўйнаган роллар санъат мухлисларининг олқишига сазовор бўлаётир. Унинг ижодий камолотида турмуш ўртоғи, театр фидойиси марҳум актёр Аҳмаджон Мадалиевнинг хизматлари, қимматли маслаҳатлари, ёрдами беқиёсдир. Ҳамрохон опа «Майсаранинг иши»да Майсара, «Бой ила хизматчи»да Ҳожи она, «Ватан ишқи»да Малика, «Ватан ё ўлим»да Тереза, «Фотима Сабрий»да Фотима, Гоголнинг «Уйланиш» комедиясида Иванова, А. Чаковскийнинг «Олис юлдуз шуъласи» драмасида Прохова, «Имон»да Хосият, «Абдулла Набиев»да Кимсан хола, «Келинлар қўзғолони»да Фармонбуви каби образлари билан Каттақўрғон театрининг етакчиси, ёш актёрлар устозига айланди.

1954 йилдан КПСС аъзоси, 1961 йилдан 1982 йилгача театр бошланғич партия ташкилотининг секретари сифатида жонбозлик кўрсатган Ҳ. Омонова кадрлар билан ишлаш, ёшларни партия сафига тортиш, уларнинг ғоявий-сиёсий онгини оширишда ҳам намунали ишлар қилди.

Тиниб-тинчимас, бутун умрини санъатга бағишлаган Ҳамрохон Омонова бугунги кунда республика театрлари саҳнасида минглаб мухлислар орттираётган шогирдлари — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Гулбаҳор Мамедова, Самарқанд область Ленин комсомоли мукофоти лауреати Абдуғани Абдураззоқов, етук санъаткорлар Муҳаббат Йўлдошева, Хосият Ҳотамова, Анора Исмоилова, Носир Сайфиев, Зарил Зоиров, Райҳона Ҳошимова, Гулнора Ҳотамовалар билан ҳақли равишда фахрланади.

Аянинг театр санъатидаги фаолияти муносиб тақдирланган: унга 1981 йилда «Ўзбекистон ССР халқ артисти» фахрий унвони берилди, кўксини бир неча нишонлар безаб турибди. Бугун Ҳамрохон ая етмишинчи ёзини қучаяпти. Ҳа, санъатга бағишланган умрнинг поёни бўлмаганидек, ўз маҳорати билан мухлислар қалбидан жой олган аянинг саҳнадаги умри ҳам боқийдир.

А. ҲОШИМОВ,
Абдулҳамид Мажидий номли Каттақўрғон шаҳар ўзбек давлат драма театрининг адабий эмакдоши.

Бўстонлиқ районидаги баҳаво тоғлар бағрида кўплаб пионер оромгоҳлари жойлашган. «Ёш техник» лагери ана шулардан биридир. Бу ерда ўқувчи-ёшларнинг кўнгилли дам олиши учун барча шароит муҳайё. Улар тез-тез табиат қўйнига отланиб, сўлим ва хушманзара жойларда сайр қиладилар.

СУРАТДА: лагерь бошлиғи Р. Муҳаммадиев ва пионерлар табиат бағрида.

Ҳ. МИРЗАКАРИМОВ фотоси.

ҚАБР БОШИДАГИ ЎЙЛАР

Яқин ўтмиш ҳикояси

Байналминал адиб Владимир СОКОЛОВга бағишладим.

Буважон!

Мени кечиринг! Бу гал қабрингизни тавоф қилгани эмас, сиз билан хайрлашгани келдим.

Биламан, ўз қадрдон қишлоғимдан, сизнинг муборак изингиз тушган, боболар жасади қўйилган тупроқдан бош олиб кетиш мен учун қийин, аммо бошқа иложим йўқ.

Келинг, сизга ҳаммасини бир четдан гапириб бера қолай...

Ўша, Тошкентдан келган куним, ҳовлимизга яқинлашар эканман, юрагим ғалати энтика бошлади. Болалар билан ҳаммопиш ўйнаб ўтирган беш яшар чеварангиз Мақсуд ҳаллослаб чопиб келиб бўйнимга осилди-ю, тутилиб-тутилиб қулоғимга: «Катта отам ўлдилар...» — деди. Мен илон чаққандай гарангсиб жойимда туриб қолдим: «Нега ўлади? Мен таътилга кетганда туппа-тузук ётувди-ку...».

Шу ердалигимни кимдандир эшитиб келган отамни қучоқлаб дод солиб йиғлай бошладим: сизни кўролмай қолган кунларимнинг армони кўзимга ёш бўлиб келди. «Нега мени чақирмадинглар... Кўриб қолардим, дейману, бошқа гап тополмайман. Таътилга келганларимда неча бор жаврасам ҳам, хатларимда такрор-такрор ёзсам ҳам Сизни докторларга қаратишмаганини тўкиб солай дейману тилим калимага келмайди. Отам бўлса мени бағрига босиб, «Уят бўлади, ҳар нарсага йиғлайверма...» дейди. Мен ихтиёрсиз равишда унинг бағридан сирғалиб чиқиб, олдинга юрдим... Тишим ўз-ўзидан қисирлаб кетди. «Ҳар нарса эмиш... Ҳар нарса...». Бу сўзлар тишларим орасидан сирғалиб чиқди.

Сиз бошқача эдингиз, буважон, бошқача эдингиз! Ўшанда, момом қазо қилганларида эндигина эсимни таниган бола эдим. Ўлим нималигини билмасам ҳам момом қайтиб келмаслигини сезиб ҳўнг-ҳўнг йиғлаганларим эсимда. Шу-шу сиз менга айрича меҳр қўйдингиз, суяниб қолдингиз: ётсангиз ҳам, турсангиз ҳам бирга бўлдик. Ёмонлаш эмас-у, онам ҳар гал тўшак солганларида: «Бувангдан сал узоқроқ ёт, болажоним, касали юқиб қолмасин», дердилар. Ҳолбуки, энди билсам, дамқисма юқумли эмас, шамоллашдан пайдо бўладиган, авлоддан авлодга ўтадиган касаллик экан.

Буважон, мен сизни қанчалик яхши кўришимни билармидингиз? Мен сизнинг «кўзим тириклигида чевара кўрай» деган бир оғиз гапингиз учун қўшнимизнинг қизи Маликага уйланганимни, сизнинг хоҳишингиз билан дўхтирликка ўқиганимни билармидингиз? Мана, мен ўқишни тугатиб қайтдим, аммо энди сиз йўқсиз. Балки менинг келишимни интизорлик билан, кўзларингиз тўрт бўлиб кутгандирсиз? Касалингиз оғирлашганини эшитсам ўша замони учиб келардим, буважон, учиб келардим...

Отамнинг менга хабар бермаганининг сабабини кеча тасодифан эшитиб қолдим. Ҳамма гап ўшандан бошланди...

Елкамда сочиқ, маъракага келганларнинг қўлини ювдириб ичкарига таклиф этиб турувдим. Бир вақт қаёқдандир тентираб сизнинг ҳамсуҳбатингиз Полвон жинни келиб қолди.

Озиб-тўзиб кетган, ёз бўлишига қарамасдан эгнига пахталик чопон кийиб олган. Кул босган чўғга ўхшаб қолган кўзлари учқун сочиб, кирдан қирмоч бўлган юзлари бўғриқиб, мени қучоқлаб йиғлай бошлади. Кўнглим тўлиб мен ҳам кўзимга ёш олдим. Аммо Полвон кутилмаганда мени итариб ташлаб қаҳ-қаҳ отиб кулди: «Пахта эккан кишини, худо ўнгласин ишини, буғдой эккан кишини, уриб синдиринг тишини» деб садр тушиб эски ашуласини айта бошлади. У ашулани қайта-қайта айтар, бир гал пахта деса, иккинчи гал ўрнига буғдой деб куйларди.

Шовқинни эшитиб ичкаридан уйдагилар ва маъракага келганлар чиқишди. Отам «Полвон, бор уйингга, бор, йўқол» деб уни итни қувгандай қувди. Одамлар билан бошлашиб чиққан Қори отамга танбеҳ берди: «Қўйинг, Қобулвой, у ҳам худонинг бандаси, Отамурод раҳматлининг улфати эди, келаверсин» деб жиннини уйга таклиф қилди.

Полвон уйдан чиққач: «Пул бер» деб тилана бошлади. Мен унга ғижимланган бир сўмликни узатиб дарҳол даҳлизга қочдим. Шу ерда тасодифан отам билан амакимнинг овозларини эшитиб қолдим.

«Полвонга эҳтиёт бўл, Комилга ҳар хил гаплар гапириб юрмасин».

«Нимани гапирарди, жинни-ю у. «Жиннингни топибсан, Холидага Қобул падаркуш, ҳовлилари ёнидаги отизга дори сепиб отасини ўлдирди, дебди».

«Йўге, нега унақа дебди? Ахир сен ўлсин деб сепмагансанку!», «Тсс, қара, кимлардир келаяпти...».

Мен сирғалиб кўчага чиқиб кетдим. Кўчага чиқдиму, ўзимни қўярга жой тополмайман: наҳотки, наҳотки шу рост бўлса?!

Маърака тугаб келинингиз билан ёлғиз қолганда эшитган гапларимнинг маъносини сўрадим. У йиғлаб ҳаммасини гапириб берди. Ташқаридан кирган заҳарли дори ҳидидан бўғилиб, эшикни ёпиш учун турганингизда, йиқилиб вафот этганингизни, буям етмагандай, отам пудратчи бўлиб, ер олиб, уйдаги бола-чақалар, невараларини ҳам ягана, ўтоққа, чилпишга олиб чиқаётганини гапирди. Укаларимнинг иккитаси сариқ бўлиб касалхонада ётиб чиқибди. Бундан ҳам ёмони — чеварангиз Мақсудда дамқисма пайдо бўлибди...

Эртасига отам билан шу масалада айтишиб қолдик:

«Далага ёш болаларни обчиқмайсизлар, катталар ишлайди».

«Катталар? Мен билан онангдан бошқа катта йўқ, мана, сен борсан!».

«Бўпти, мен ишлайман, аммо дамқисмам бошлансачи?».

«Бўлмаса, беш гектар ерни онанг иккаламиз қандай уддалаймиз?».

«Ким сизга беш гектар олинг, деди. Кучингизга қараб олмайсизми?».

«Бола-чақа мажбур этди, қорин ғами, кийим-кечак ғами мажбур этди. Укангни ўйлашим керакми? Қалин пули керакми? Икки-уч гектарнинг пулига мушук офтобга чиқмайди. Раисдан ўзим илтимос қилиб, ялиниб-ёлвориб олган еримни қайтариб берайми? Ғўзалар кўсаклаб, очилай-очилай деб турганда-я?».

«Шундай экан, вақтинча бўлсаям қишлоқдан кетайлик!».

«Қишлоқдан? Нималар деяпсан? Сен кетсанг кетавер, мен отамнинг қабрини ташлаб кетолмайман». У ҳўнграб йиғлаб юборди.

Уйга кириб, тўшакка ўзимни ташладим. Узоқ вақт уйқум келмади. Тонгга яқин ухлаб қолибман...

...Ҳаммаёқ оппоқ туман билан қопланган эмиш. Бир вақт яп-яланғоч Полвон жинни туманлар орасидан балиқдай сузиб чиқди-ю, ғўзалар устида кўндаланг бўлиб ётиб олди. Шу дам қаердандир сиз пайдо бўлдингиз. Полвоннинг тепасига келиб: «Қирчинида қирқилган боламов, сени ўлдирганларнинг ўзи ўлсин, боламо-о-в» деб айтиб-айтиб йиғлай бошладингиз. Бир вақт «Полвоннинг қучоғида ухлаб ётган Мақсуд пайдо бўлди. Мен ўғлимни олиш учун қанча ҳаракат қилмай бу ишни уддалай олмадим. Полвон уни қаттиқ қучоқлаганча туманлар орасига сузиб кетди. Мен дод деганимча уйғондим.

Уйғонган заҳоти бу хосиятсиз тушни ўйладим: менинг ҳам, Мақсуднинг ҳам қисмати сизникига ўхшайдигандай туюлди. Миямга бу ердан кетаман, Мақсудни ҳам олиб кетаман деган фикр келди. Ҳа, кетадиган бўлдим. Қишлоғимизда бемалол яшаш, ишлаш учун шароит пайдо бўлгандан кейингина қайтиб келишим мумкин...

Хайр, буважон! Мени кечиринг...

Ботир НОРБОЕВ.

ҲИНДИСТОН МАНЗАРАЛАРИ

ФИЛ ВА ТИЛАНЧИ

Канпур шаҳарчасида (Уттар Прадешштати) яшовчи гадо хайр-эҳсон йиғишнинг ўзига хос йўлини кашф этди. У филнинг устига ўтириб олади-да, шаҳар айланади, бирор нарса унищи мумкин бўлган уй қаршисига келиб тўхтайди. Фил хартумини чўзиб, уй эгаларидан садақа «сўрайди». Гадо эса ўзига нима ва қанча кераклигини айтади, холос. Гувоҳлар тасдиқлашларича, у ҳеч қачон қуруқ қайтмайди.

Гадода фил қаердан пайдо бўлиб қолди? Жавоби оддий. Илгари замонларда бой помешчиклар, яъни заминдорлар филларни обрў учун ўз қўрғонларида сақлашарди. Ҳиндистонда катта ерга эгалик қилиш бекор бўлгани, помешчикларга қарашли экин майдонлари қисқаргани сабабли баҳайбат ҳайвонларни боқишга унчалик майл қолмади. Бироқ улардан воз кечилса, обрўга путур етиши мумкин. Шунинг учун ҳам филларнинг эгалари уларни тўйларда, турли байрамлар ва ҳоказоларда қатнаштиргани қарзга бериб турадилар. Баъзи сиёсий арбоблар ҳам ўз «қудратлари»ни кўрсатиб қўйиш учун сайлов кампаниялари даврида баҳайбат ҳайвонлар хизматидан фойдаланишади.

Канпурлик гадо ҳақида шуни айтиш керакки, у шаҳарни уч-тўрт соат айланиб чиққанидан кейин тўппа-тўғри фил эгасининг уйига қараб йўл олади-да, қўлга киритган ўлжасининг ярмини беради. Ўртадаги улуш оз эмас, албатта.

МАЙМУНЛАР ДАСТИДАН ДОД

Хиссар шаҳри (Ражастон штати) аҳолиси кейинги пайтларда безовта бўлиб қолди. Маймунлар тўдаси тез-тез ҳужум қила бошлади. Улар боғлар ва томорқаларга ёпирилишади, очиқ қолган деразалардан уйларнинг ичига кириб ҳамма нарсани шилиб кетишади, ҳатто йўловчиларга ташланиб, қўлларидаги буюмларни тортиб олишади.

Бундай хавф-хатарга барҳам бериш учун шаҳар оқсоқоллари маймун тутувчи тўрт кишидан иборат махсус командани чақиришга мажбур бўлишди. Улар Хиссардаги «талончилик»ка барҳам бериш учун каттагина мукофот олишади. Аввалига иш яхши борди. Овчилар муваффақиятга эришавердилар, қўлга тушган маймунларни одамлар яшайдиган жойлардан узоқроққа жўнатиб юборишарди, у ерда овқат ва сув манбалари бўлиши ҳақида ҳам қайғуришарди.

Орадан кўп ўтмай аҳвол ўзгарди. Ҳужумкор маймунлар ўз сафлари сийраклашиб бораётгани сабабли кимлар уларга душман эканини пайқаб қолишди-да, тутувчилар пайдо бўлиши билан кўздан нарига кетадиган бўлишди. Ҳатто саҳийлик билан қўйиладиган хўраклар ҳам ёрдам бермади. Шунга қарамай овчилар яна уддабурролик кўрсатдилар. Улар ҳамма воситаларни синаб кўрганларидан кейин охирги найрангни ишга солдилар: аёллар кўйлакларини кийиб, соқолларини яшириш учун чодраларга ўралиб олишди. Яна муваффақиятга эриша бошлашди. Бир ой мобайнида 150 та маймун тутилди.

ҚАТРАЛАР

Бошингга тун чоғи ойни
қўндириб,
Тупроқдан ризқу рўз
терган деҳқонсан.
Қалб қўри-чўғингни нурдан
таратиб,
Меҳрингни заминга берган
деҳқонсан!

Чўпон таёғидан топар,
Мол туёғидан кўпаяр.
Чўпон таёғи ерда қолмас,
Сувчи кетмони пайкалда.
Сарбон туядан олисни
Чўпон яйловдан йироқни
кўрар.

Сойлар кўрки тол бўлар,
Чорва кўрки мол бўлар.
Туғиб берса қўй, сигир,
Оғиз бурнинг мой бўлар.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

ШАРСИМОН ЯШИНЛАР СИРИ

Улар кейинги йилларда одамларни тез-тез ташвишга солмоқда. Шу боис шарсимон яшинлар сири каттаю кичикни ғоят қизиқтираяпти. Яқинда бу масалада Япониянинг Васада университети олимлари учрашувида қизғин тортишув бўлди. Асосий маърузада таъкидланганидек, уларнинг уй ичига қулф тешиклари, ҳатто ёпиқ деразалардан кира олиши ҳайратга солади. Шарсимон яшинлар бошқа мўъжизаларга ҳам қодир. Аммо уларнинг бу «қилиғи»ни билишга уринишлар муваффақиятсиз чиқаверди. Баъзан ҳаводан тушган ғаройиб «элчи»ларнинг «сафари» ёнғинлар чиқишига, одамларнинг ҳалокатига сабаб бўлади.

ФУТБОЛ КРОССВОРДИ

Жавоблар белгиланган хонадан кўрсаткичлар йўналиши бўйича рақам атрофига ёзилади.

1. Аргентиналик моҳир ҳужумчи. 2. «Спартак» (Москва) ва СССР терма командасининг дарвозабони. 3. Тбилисилик футболчи. 4. «Зенит»нинг ярим ҳимоячиси. 5. Собиқ пахтакорчи. 6. Франция терма командасининг машҳур ҳужумчиси. 7. Бокулик тўпурарлардан бири. 8. Испаниядаги жаҳон биринчилигида қатнашган шотландиялик футболчи. 9. Жазоирлик ярим ҳимоячи. 10. «Пахтакор» капитани. 11. Испаниялик футболчи. 12. СССР терма командасининг грузиялик собиқ ярим ҳимоячиси. 13. Тошкентлик умидли футболчи. 14. Мамлакатимизнинг таниқли футбол мутахассиси. 15. Жаҳон терма командасига аъзо бўлган СССР терма командасининг ҳужумчиси. 16. «Пахтакор» ҳужумчиларидан бири.

Тузувчи: Фаёз ҒАФУРОВ.

АНЪАНАВИЙ КЎРИК

1986 йилдан буён мамлакатимиз пойтахти — Москвада Бутунитифоқ халқ ижодиёти, эстрада, фольклор қўшиқчилиги ва цирк санъати бадиий ҳаваскорларининг анъанавий фестивали ўтказилмоқда. 1987 йилда Фарғона область Водил райони цирк санъати усталари ана шу кўрикнинг ғолиби бўлишганди. Ҳозир Москвада учинчи фестиваль давом этмоқда. Унда барча қардош республикалар вакиллари қатори Бухоро областининг «Моҳи ситори», Сурхондарё областининг «Шалола», Самарқанд областининг «Чавқи», Хоразм областининг «Оразибон» ансамбллари ҳамда Андижон шаҳар дорбозлар ва доирачилар группалари қатнашмоқдалар. Фестиваль бир ҳафта давом этади.

А. ТОЛИПОВ.

СПОРТ АХБОРОТИ

МЕЗБОНЛАР УСТУНЛИГИДА

Биринчи лига футбол командалари навбатдаги учрашувларни ўтказишди. Ўн матчда дарвозаларга 26 та тўп киритилди. Шулардан 16 таси мезбонлар, 10 таси меҳмонлар ҳисобига ёзилди. Умуман ўтган турда майдон эгалари яхши қатнашдилар. Улар олти матчни ўз фойдаларига якунлашди. Икки ўйинда меҳмонларнинг қўли баланд келди. Икки учрашув дуранг бўлди.

Ўйинлар жадвалида пешқадамлик қилаётган «Помир» (Душанбе) сафарда «Кузбасс» (Кемерово) билан очкони баҳам (0:0) кўрди.

Олий лигага даъвогарлик қилаётган ЦСКА футболчилари навбатдаги ғалабани қўлга киритдилар. «Пахтакор» командасини қабул қилган армиячилар рақиблари дарвозасига жавобсиз учта тўп йўллашди. «Геолог» (Тюмень) — «Кубань» (Краснодар) матчи ҳам 3:0 ҳисобида тугади.

Бошқа учрашувлар натижаси: «Ротор» (Волгоград) — «Даугава» (Рига) — 1:0, СКА (Ростов) — СКА «Карпати» (Львов) — 0:2, «Звезда» (Пермь) — «Котайк» (Абовян) — 3:2, «Динамо» (Ставрополь) — «Металлург» (Запорожье) — 1:2, «Спартак» (Оржоникидзе) — «Колос» (Никополь) — 2:1, «Шинник» (Ярославль) — «Динамо» (Ботуми) — 2:2, «Таврия» (Симферополь) — «Гурия» (Ланчхути) — 1:1.

КУРАШ КЕСКИН

Шахмат бўйича мамлакат чемпионатида ғолиблик учун қизғин баҳс бораяпти. Мухлислар айниқса Гарри Каспаров ва Анатолий Карпов иштирокидаги ҳар бир учрашувни катта қизиқиш билан кузатмоқдалар.

Ўтган жума куни кечиктирилган партиялар ўйналди. Унда Карпов Гуревични енгди. Эйнгорн Белявскийдан устун келди.

Салов — Смирин, Смислов — Ваганян, Эльвест — Юсупов партиялари дуранг бўлди.

Чемпионатда 9 тадан очко тўплаган Каспаров ва Карпов пешқадамлик қилишаяпти.

ЖАНГОВАР ДУРАНГ

Голландиянинг Асмтельвеен шаҳрида Буюк Британия, Испания, СССР ва майдон эгалари терма командалари ўртасида (хотин-қизлар) олимпиадаолди халқаро мусобақаси бошланди.

Мамлакатимиз спортчилари илк матчда Буюк Британия терма командаси билан куч синашдилар. Учрашувда жанговар дуранг (2:2) қайд этилди. Мезбонлар испанияликларни йирик ҳисобда (5:0) мағлубиятга учратишди.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

Р — 10902. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 2069. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12